

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Mai 2013 nr 5 (2416) • Tartu ülikooli ajakiri

SELLES NUMBRIS:

VÄITEKIRI: KEDA MÕJUTAS MAJANDUSKRIIS
KÕIGE VALUSAMALT?

PUUST JA PUNASEKS: TÄHTSAMAD
ÕPPEKORRALDUSESKIRJA MUUDATUSED

LÕBUSAD DOKTOR KLOUNID

TÜ AJALOO
MUUSEUMIS MÄNGIB
VIRTUAALSKELETT VIULIT

Kui kell kukub... katki

Sven Paulus
UT toimetaja

tormab, tunduvad need sõnumid ehk ketserlusena. Omamoodi kaalu lisab neile asjaolu, et enamasti on kunstnikukäsi grafiti maalitud hüljatud majadele. Ühe hiljutise diskussiooni käigus selgus, et nukralt lagunevaid ja peremehe hooleta ehitisi on heade mõtete linnas koguni poolsada. Ehk terve tänavatäis.

Üks neist on Emajõe kaldal hääbuv endine pärimitehas, mida käesoleva numbri persooniloo kangeline Madis Mikkor püüdis kultuuritehasena uuele elule tuua. Paraku tõmbas masu vingetele plaanidele kriipsu peale. Ja nagu meile pidevalt selgitatakse, siis pole kohalikku päritolu ning püsiväärtusi puudutav kultuur eriti kasumlik. Iseküsimus on, kas peakski olema? Kas loovisikud peaksid mahtuma määrustega ettenähtud raamidesse ning enda elatamiseks sukelduma projektimasinasse, võttes omaks veidra kantseliidi? Ehk pakub just süvitsi minev kultuur võimalust mõtestada inimese eksistentsi enamana kui pelgalt riigialama või tarbijana.

Kui düstooapiad jutustavad meile tulevikust, kus masinad on inimkonna üle võtnud kontrolli, siis lahtise pilguga ringi vaadates võib näha seda juhtumas reaajas. Vahel tasub mõtiskleda, kui palju me oma ajast vedame tehnoloogiat kasutades, olgu selleks arvuti või nutiseade. Või kui palju teeme tööd, et masinad soetada ning ülal pidada. Muidugi teevad need elu mõneti lihtsamaks ja lahutavad meelt, aga inimestevaheline vahetu suhtlemine jääb ainult ekraane vaheldes üha hõredamaks. Ja samal ajal võib uudistest lugeda, kuidas mõne aastakümne pärast hakkavad robotid koolides lapsi algul abistama ning tehnika arenedes juba õpetama. Eks mehhaniseeritud tööjõudu on odavam ülal pidada. Aga miskipärast kahtlustan, et robotitel ei ole pidevas loovusvoos kulgevatele lastele õpetada miskit suurt peale automatismi. ☹

Vii bisin kord semiootikaloengus, kus räägiti automatismist. Lektor tõi näite, kuidas inimene uut pastapliiatsit esimesest korda kasutades tunneb sellest teatavat rõõmu. Teda paelub objekti välimus, see, kuidas pastakas peos tundub ja milliseid jälgi see paberile jätab. Pärast mitmendat korda aga on ese oma uudsuse kaotanud ja selle kasutamine muutub automaatseks. Püüdsin loengule järgnenud päeval pidevalt oma tähelepanu koondada olmelistele, vahel tüütuna näivatele pisitegevustele, nagu näiteks hammaste- või nõudepesu. Tunda rõõmu hetkes olemisest ja sellestki, et nõndamoodi talitades pole ma optimaalne, efektiivne ja produktiivne massinimene.

«Milleks see kiire, mis kuhugi ei vii» või «Ela valesti» on laused, mida Tartu hoonetel kohates tihtilugu peatun. Tänapäevases progressiivse tsivilisatsioonis, mis ühe kiireneva tempoga (ja mõnikord ka üle laipade) meediakära saatel edasi

18–20

26–29

30–31

35–37

40–43

- 7 Viljandlased ründavad publikut kultuurse dessandiga.
- 13 **KOLUMN:** Kuritöö ja karistus ehk korruptsioonist
- 14 **PERSOON:** Kultuurivalla vabadusvõitleja Madis Mikkor
- 18 **VÄITEKIRI:** Keda mõjutab majanduskriis Eestis kõige valusamalt ja milline ebavõrdsus tööturul ilmnes? Nendele küsimustele leiab vastuse äsja doktorikraadi kaitsnud Kerly Espenberg.
- 21 **TEADUS:** Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute keskus oli üks kolmest esimesest projektist, mis sai 2011. aastal toetust Tartu ülikooli vastloodud arengufondist. Kuidas on keskusel õnnestunud ootusi täita?
- 24 **AKTUAALNE:** Millised on sügisel jõustuvad õppekorralduseeskirja olulisemad muudatused?
- 26 **PILDIS:** Doktor Klounid on külastanud haigeid lapsi juba alates 2007. aastast peaaegu igal nädalal Tallinna lastehaiglas ning vaid mõni aasta vähem ka TÜ kliinikumi lastekliinikus. Kuidas klounid lapsi rõõmustavad?
- 30 **ARVUSTUS:** Nele Sillaots arvustab Sven Vabari toimetatud kogumikku «Mitte-Tartu», mis tutvustab lugejale seda osa Tartust, millele tavaliselt tähelepanu ei pöörata: Hiinalinna garaaživohang, Variku autoviadukt, Emajõe põhi, linna ümbritsevad võsad ja luhad.
- 32 **VILISTLANE:** Esimene Eesti börsifirma naisjuht Katre Kõvask julgustab unistama.
- 35 **REISIKIRI:** Hongkong peidab pilvelõhkujate kõrval võrratut loodust.
- 38 **ESSEE:** Arendusprorektor Erik Puura analüüsib, kuidas alustada ülikooli uue arengukava koostamisega.
- 40 **AJALUGU:** Kuidas mängib virtuaalskelett anatoomianäitusel viiulit?
- 44 juubelid, kaitsmised, tunnustused, stipendiumikuulutused, teated, järelehüüded

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 7. juunil 2013.

UT

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Universitas Tartuensis on Tartu ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaz 3700. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Tartu, Munga 4 (II k); Tel: 737 5680, 523 1751; e-post: ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Postiaadress: Ülikooli 18, Tartu 50090 • **Vastutav väljaandja:** Illari Lään; **peatoimetaja:** Sigrid Rajalo; **toimetajad:** Merilyn Merisalu ja Sven Paulus; **keeletoimetaja:** Marika Kullamaa; **küljendaja:** Margus Nõmm; **fotograaf:** Andres Tennus; **infoimetajad:** Liis Sandre, Kady Sõstar; **Trükk:** Ecoprint • Kõik Universitas Tartuensis avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustatsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetusel lubab neid kasutada vaid koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. • Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. • **UT kolleegiumi esimees:** Maja Vadi, **liikmed:** Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päär, Indrek Treufeldt, Katrin Pajaste-Kuul, Liina Liiv.

roheline trükis

Trükitud taastoodetud paberile looduslike trükkivärvidega. ©Ecoprint

Fonoteek peab sünnipäeva

3. mail tähistab 30-aastaseks saav TÜ fonoteek sünnipäeva ülikooli raamatukogu konverentsisaalis toimuva kõnekoosolekuga «Muusika ja raamatukogu», kus astuvad üles fonoteegi andunud kasutajad ja sõbrad, tunnustatud õppejõud ja melomaanid.

1983. aastal raamatukogu-tehnika osakonna ja selle osana fonoteegi loomine oli tollal üsna ebaharilik samm, sest ühegi Nõukogude Liidu ülikooli raamatukogu ei kogunud muusikasalvestisi.

Fonoteegid olid olemas vaid konservatooriumidel või heliarhiividel. Aastatega on kujundatud omanäoline, suuruse ja sisu poolest arvestatav kollektsioon, kuhu kuulub üle 40 000 heli- ja videosalvestise.

Kuni kella 17-ni kestval koosolekul esinevad fonoteegi kuldklient Peeter Volkonski, TÜ etnoloog ja DJ Aimar Ventsel, TÜ muusikateooria õppejõud Mart Jaanson ning fonoteegihoidjad Andres Roots ja Avo Kartul.

Päev lõpeb kontserdiga, kus üles astuvad fonoteegi kasutajad ja sõbrad Toivo Sõmer, Roland Suits, Andres Roots, Peeter Piik jt. Külalisena tuleb fonoteeki tervitama ka ülemaailmse muusikaraamatukogude ühenduse endine president Pamela Thompson Inglismaalt.

Kõnekoosoleku käigus avatakse ka temaatiline näitus ja tutvustatakse fonoteegi juubeli-raamatut.

Foto: Riina Varol

ESTCube-1 lendab kosmosesse 4. mail

Eesti esimene satelliit ESTCube-1 lennatakse Euroopa kosmosesadamast Prantsuse Guajaanas Euroopa kosmoseagentuuri uusima kanderaketi Vega pardal Maa orbiidile laupäeval, 4. mai varahommikul Eesti aja järgi kell 5.06. Eesti saamist kosmoseriigiks saab jälgida otseülekanedena Arianespace.tv veebilehelt.

Projekti juhendaja Mart Noorma sõnul läbis TÜ tudengite ning Eesti, Soome ja Saksamaa teaduspartneritega loodud kuupsatelliit ESTCube-1 edukalt viimased katsetused enne starti Prantsuse Guajaanas. ESTCube-1 jõuab ettenähtud orbiidile satelliitidest kolmandana, laupäeva varahommikul ligikaudu kell 7.06.

ESTCube-1 alustab pärast kanderaketist eemaldumist kontrollsignaali edastamist, mida on kõigil raadioamatööridel võimalik vastu võtta sagedusel 437,250 MHz.

Eesti tudengisatelliidi programmi algatasid TÜ üliõpilased

ja õppejõud 2008. aastal eesmärgiga populariseerida reaal- ja inseneriteadusi, anda tudengitele praktilisi kogemusi ning arendada ettevõtlikkust. ESTCube-1 satelliidi teaduslik missioon on elektrilise päikesepurje komponentide katsetamine.

Eesti tudengisatelliidi projektis on osalenud ligi sada üliõpilast Tartu ülikoolist, Tallinna tehnikaülikoolist, lennuakadeemiast ning maaülikoolist. Projekti juhendavad Tartu observatooriumi teadlased ja TÜ õppejõud. ESTCube-1 valmimisse on aktiivselt panustanud Tartu ülikooli välisüliõpilased Lätist, Leedust, Saksamaalt ja Ukrainast. Projekti rahvusvahelised partnerid on Soome meteoroloogia instituut, Helsingi ülikool, Jyväskylä ülikool, Ida-Soome ülikool ja Saksa kosmoseagentuur. Projekti toetab Euroopa kosmoseagentuur.

ESTCube-1 koduleht: www.estcube.eu.

Muuseumiöö ülikooli muuseumides pakub palju põnevaid

Rahvusvahelise muuseumipäeva 18. mai õhtul saab muuseumiöö raames ilma piletitähta uundistada ka ülikooli muuseumides ja botaanikaaias toimuvat.

Kadri Kasterpalu
TÜ muuseumide kommunikatsioonispetsialist

Kuigi ülikooli loodusmuuseumi ekspositsioon Vanemuise tänaval on suletud, on kõik loodushuvilised oodatud ülikooli ajaloo muuseumi konverentsisaali, kus kell 20 peavad Veljo Runnel ja Jaan Luig põneva loengu öise aktiivsusega loomadest. «Loodusteadus öös» paljastab huvitavad lood selle kohta, millised loomad tegutsevad peamiselt öösel ning kuidas saab loodusteadlane neid pilkases pimeduses näha ja kuulda. Lisaks tutvustavad zooloogid ka seda, kuidas toimub öine loodushelide salvestamine ja kuidas vaadeldakse öösel putukaid.

TÜ ajaloo muuseumis on spetsiaalselt muuseumiööks valminud näitus «Paneme fotod elama», kus külastajatel palutakse muuseumi kogus olevatelt fotodelt otsida tuttavaid nägusid ning leidudest muuseumile teada anda, et aidata jäädvustada ülikooli ajalugu. Vastavat näituse «Eesti jälg kosmoses – kosmose jälg Eestis» keskkonnas saab kogu õhtu jooksul meisterdada ufosid ja satelliite. Oma kabinetitootab kõiki meisterdama ja niisama külla ka Hull Teadlane. Algusega kell 19 ja 21 toimuvad ringkäigud näitusel «Kuidas näidata inimest?» ning muuseumiööliste kaasabil valmib õhtu jooksul ühisaktsiooni «Teeme

inimest!» käigus ka mitmesugustest materjalidest inimmakett. TÜ ajaloo muuseum ja toomkiriku tornid on avatud kell 18–23.

Tartu tähetornis saab kogu õhtu jooksul osaleda fotoorienteerumises «Toomel on inimesi». Kell 19–22 saab mängida kosmoseteemalisi lauamänge ning meisterdada rakette ja päikesesüsteemi mudeleid. Selge ilma korral toimub kuni südaööni ka pooleteisestunnine vaatlusõhtu, kus saab oma silmaga lähemalt vaadelda Kuud ja Saturni. Kui ilm aga alt veab ja taevast on pilvine, toimuvad planetaariumietendused algusega kell 22 ja 23. Tähetorn on muuseumiöö avatud kell 19–24.

Botaanikaaed lummab muuseumiöö muusika ja jalutuskäikudega. Kell 20.30 toimub Tarmo Niitla juhendamisel jalutuskäik läbi õhtuste värvide ja lõhnade. Kell 21.30 tutvustab Sten Mander

eksootilist troopikat õhtuhämäruses ning kell 22.30 on palmimajas võimalik nautida Indrek Kalda viiuliimprovisatsioone.

Tartu ülikooli kunstimuuseumi muuseumiöö «Öös on inimesi» tegevuse keskmeks on nii muuseumitöötaja kui ka külastaja. Kell 18–23 on avatud kunstimuuseumi 210. sünnipäeva tähistav näitus «Muuseumis on...?!». Muuseumiöö võivad ka külastajad näiteks foto või väikese kirjelduse näol anda märku endale kõige südamelähedasemast musealist. Lisaks toimuvad algusega kell 19, 20 ning 21 ka pooletunnised ekskursioonid, kus tutvustatakse ajaloolisi inimesi kunstimuuseumi püsinäitusel. TÜ kunstimuuseum on avatud kell 18–23.

Kõik muuseumiöö üritused on traditsiooniliselt tasuta. Lisainfo: www.ut.ee/muuseumid.

Muuseumiöö 2010. aastal TÜ muuseumides. Külastajad Toomkiriku vaateplatvormidel.

Kevadine spordipäev Raadi mõisapargis

10. mail on ülikooli töötajad koos peredega oodatud Raadi mõisaparki, et võtta vastu kauaoodatud kevad ning osaleda Tartu ülikooli spordipäeval, kus sel korral saab lisaks võistlustel ja mälumängus osalemisele käia ka Raadi ajalugu tutvustaval lühimatkal.

Pere pisemad liikmed saab jätta lastehoidu ja suuremad saata orienteerumismängule. Kõiki soovijaid ootavad Eesti rahva muuseumi väravast Kõrveküla suunas kulgevad kergliiklusteed.

Spordipäeval on kavas ka meeskondlik võistlus, kus koos tehakse läbi kolm eri lustlikku ala.

Võistlus on pigem osavuse ja kiire mõtlemise peale, seega sobib see ka neile, kes spordis ennast väga kindlalt ei tunne.

Lisaks muudele tegevustele on võimalik tasuta külastada Raadi veetornis asuvat näitust, mängida välimalet ning osaleda rulluisukoolis.

Suurimate osalejate arvuga struktuuriüksustele antakse spordipäeval edasi aktiivseima üksuse rändkarikas. Eelmisel aastal pälvisid karika germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut ning turundus- ja kommunikatsiooniosakond.

Karika võitmiseks tuleb end ja oma pereliikmeid eelnevalt spordipäevale registreerida ning sellest aktiivselt osa võtta.

Lisainfo: siseveeb.ut.ee/kevadspordipaev.

Maailma tippteadlased arutlevad viljakusmeditsiini teemadel

16. ja 17. mail kogunevad TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudis viljakustervise tippspetsialistid üle maailma, et arutleda viljakusmeditsiinis aktuaalsete teemade üle.

Teadlased kohtuvad projekti «Happy Pregnancy» raames toimuvates iga-aastastes töötubades. Seekordne kogunemine on ajendatud arenenud riikides ja ka Eestis süvenevast trendist, kus laste sünd lükatakse üha hilisemas eaperioodi, mis toob kaasa nii naiste kui ka meeste viljatuse ja rasedustüsistuste sagenemise. TÜ inimese molekulaargeneetika professori Maris Laane sõnul on teadlaste ja ka patsientide jaoks üha aktuaalsem mõlema partneri õigeaegne viljakusravi ja probleemsete raseduste jälgimine ning emale või lapsele ohtlike olukordade ennetamine.

Ettekannetega astuvad üles Euroopa reproduktiivbiomeditsiini valdkonna tipud. Töötoa peaesinejate, Euroopa juhtivekspertide professor Christianseni ning

professor Huppertzi kliiniline ja teadustegevus on suunatud varajaste ja hiliste rasedustüsistuste põhjuste uurimisele ning uute diagnostika-, ennetus- ja ravimeetodite arendamisele. Professor Huhtaniemi on Euroopa tuntumaid endokrinolooge, kelle fookuses on meeste viljakusega seotud hormoonid, reproduktiivtervis ja vananemine. Professor Jørgenseni käsitleb sünnieelsete keskkonnategurite mõju sündiva poeglapse reproduktiivtervisen n programmeerimisele.

TÜ ja TÜ kliinikumi teadlased korraldavad projekti raames Eestis ligi 6000 patsienti hõlmava uuringu, mille eesmärk on töötada välja meditsiinilisi lahendusi rasedustüsistuste ning mõlema sugupoole viljatuse ja sellega seotud haiguste riski hindamiseks ning parandada võimalusi viljatuse ennetuses ja ravis. Selle uuringu ja Eesti inimeste viljakustervise üle arutlevad Tartu teadlased ka töötoa.

Lisainfo: www.happypregnancy.ut.ee.

Kohtumine Soome ettevõtjatega

15. mail tutvustab TÜ delegatsioon koos Eesti saatkonnaga Helsingis Soome ettevõtjatele Tartu ülikooli võimalusi koostöösidemete loomiseks. Teadusettekanideid teevad teadusprorektor Marco Kirm, inimgeograafia professor Rein Ahas ning akadeemik ja TÜ Eesti geenivaramu direktor Andres

Metspalu. Rein Ahas kõneleb telekommunikatsioonandmete kasutamise võimalustest turisminduses, logistikas ja linnauuringutes, Metspalu geenivaramust kui täpsema meditsiini stardiplatvormi pakkujast ning Marco Kirm kõrgtehnoloogiliste materjalide kasutamise võimalustest.

Viljandlased ründavad publikut kultuurse dessandiga

Sven Paulus
sven.paulus@ut.ee

Sel suvel TÜ Viljandi kultuuriakadeemia lõpetavad loovisikud toovad oma diplomitööd vaatajate ette nii Rakveres, Tartus, Tallinnas kui ka kodulinnas. Näha saab teatri- ja tantsulavastusi ning kuulata kontserte.

Kultuuridessandi projektijuhi Kristiina Alliksaare sõnul on kultuuriakadeemia pilgeni loovust ja loomist täis sipelgapesa, kus kogu aeg sünnib midagi põnevat ja uut. «Suur osa sellest jääb meie kooli seinte vahele, kuid vähemalt diplomitööd on need, millest tasub ja peab teada andma ka koolist väljaspool,» lausus Alliksaar. Näitlejate ja lavastajate diplomilavastusi on laiemal publikul ette toodud ka varasematel aastatel, kevadeti on saanud näha tantsukunsti lavastusi ning publikukogemuse eri paikades on saanud ka akadeemia muusikud.

Tänavu esimest korda toimuva kultuuridessandi aga muudab eriliseks asjaolu, et seekord siirduvad gastrollile kõik esinejad üheskoos. «Oleme oma majast eriettevalmistuse saanud väe kokku kogunud ja ründame sellega mitte küll vaenlast, vaid kultuuri- ja kultuuriakadeemia sõpru ja huvilisi teistes linnades,» selgitas Alliksaar ettevõtmise nimevalikut. Akadeemia poolelt annavad ringreisi õnnestumiseks oma panuse etenduskunstide osakonna ja kultuurikorralduse tudengid ning kaasa aitavad ka koostööpartnerid Ugala teater, Tartu uus teater,

Rakvere teater, Tartu džässiklubi ja paljud teised.

Dessant saab alguse 6. mail Rakveres, kus peatatakse kaks päeva. Edasi liigutakse Tartusse ja Viljandisse ning 13. mail Tallinna. Akadeemia teatrikunsti 9. lennu tudengite esituses näeb nii draamalavastusi, laste- ja noortelavastusi, monolavastusi kui ka soololaulude kontserti. Kuulata saab ka kuuldemängu «Jänkütüdruk» ja vaadata tudengitöödena tehtud filme.

Alliksaare sõnul võib esile tuua lavastajaeriala diplomilavastused, nagu näiteks Vallo Kirsi Dostojevski ainetel loodud «Idioodi» ja trupitöö meetodil valminud Marika Palmi ning Evelyn Uisu «UNISTA!tud». Teiste tantsulavastuste seas toob tantsukunsti 21. lennu lõpetaja Raho Aadla publiku ette oma töö «Külvist löikuseni». Muusikaosakonna diplomikontsert «Aitäh, Clifford Brown!» on džässitrompetist Allan Järve kumardus maailmakuulsale trompetimängijale Clifford Brownile.

Projektijuhi hinnangul pole mitmekümne inimese logistika ning graafikute kokkusobitamine kultuuridessandi korraldamise juures sugugi mitte kõige keerukam tahk. Hoopis olulisemaks peab Alliksaar muu infomüra seest väljapaistmist.

9. lennu näitlejatudeng Katrin Kalma rääkis, et dessandi kõige raskem osa on kohanemine uute mängupaikadega. «Eks igal lavastusel on oma ruum ja atmosfäär, millesse ta on sündinud, selle sobitamine uue kohaga on alati keeruline, ent samas ka põnev,» ütles Kalma, kes ootab turneele siirdumist ootusärevusega. Alliksaare sõnul on väga paljudel lõpetajatel juba tänaseks selge, kus nad sügisest tööle hakkavad. «Noort verd saavad kindlasti Ugala teater, Rakvere teater ja paljud muudki väärivad ettevõtmised Eesti kultuurielus,» ütles ta.

Ürituste ajakava on leitav www.kultuur.ut.ee/kultuuridessant.

Vallimäe direktoriks tagasi

26. aprilli istungil valis senat Tartu ülikooli Pärnu kolledži direktoriks tagasi Henn Vallimäe. Vallimäe peab uue ametiaja peamiseks tegevuseks kolledži õppekavade fookuseerimist, rahvusvahelistumise jätkamist ja kolledži rolli tugevdamist TÜ ja Pärnu regiooni vahel.

Vallimäe sõnul peab kolledž keskenduma oma tugevustele: turismimajanduse ja heaolusteenuste edendamisele. Ta peab oluliseks õppekvaliteedi tõstmist ning õppekavade fookuseerimist, mille tulemusena nähakse Pärnu kolledži õppekavu kui oma valdkonna tunnustatud brände. «Tähtis on ka kolledži rahvusvahelistumise jätkamine, sh rahvusvaheliste õppekavade arendamine ja järjepidev tihe koostöö Eesti ja välismaa tööturu ja erialaliitudega,» märkis Vallimäe.

Vallimäe jaoks on tähtis ka kolledži regionaalpoliitilise rolli arendamine, pidades vajalikuks koostööd kohalikul tasandil. «Oluline on leida kuldne kesktee ülikooli ja Pärnu regiooni arengu vahel. Kolledž näeb ennast vedava mootorina Pärnumaa arengukava ühes olulises läbimurdevaldkonnas, puhke ja turismimajanduses.»

Henn Vallimäe on töötanud kultuuriministeriumis asekanclerina (1996–2000) ning aastatel 2001–2009 juhtinud Eesti võrkpalli liitu. Alates 2009. aasta juulist on ta töötanud TÜ Pärnu kolledži direktorina.

Kevadkonverents «Palju keeli – üks maa»

16.–18. maini toimub Tartus saksa keele ja luule akadeemia kevadkonverents, mida Baltimaades korraldatakse esimest korda.

Kolmel päeval toimub TÜ hoonetes palju ettekandeid, vestlusi ja kirjandusõhtuid, mille keskne teema on Saksamaa ja Eesti kultuuri- ning kirjandussidemed ajaloos ja tänapäeval. Sealjuures käsitletakse ka saksa-eesti akadeemilisi traditsioone, muu hulgas saksa filoloogiat, ja praegusi suhteid ja võimalusi veelgi intensiivsemaks koostööks tulevikus, mille üheks julgustavaks näiteks on alates 2008. aastast toimiv Tartu ja Göttingeni ülikooli germanistikaosakondade partnerlus.

Eesti autoritest esinevad Jaan Kaplinski, Doris Kareva, Kristiina Ehin ja Ene Mihkelson. Saksa autoritest tutvustavad oma loomingut Ingo Schulze, Friedrich Christian Delius, Ursula Krechel

ja Aris Fioretos. Konverentsil antakse üle ka Johann-Heinrich Voßi tõlkeauhind sinoloog Wolfgang Kubinile ja Friedrich Gundolfi auhind saksa kultuuri vahendamise eest välismaal germanistile ja tõlkijale Mati Sirkelile.

Saksa keele ja luule akadeemia tegutseb alates 1949. aastast, koondades nimekaid saksa keelseid kirjanikke ja teadlasi nii kodu- kui ka välismaalt. Tegemist on saksa keeleruumis ainulaadse foorumiga, mis pakub võimalusi intellektuaalseteks kohtumisteks ja tulisteks diskussioonideks kõigi saksa keelt ja kirjandust puudutavate küsimuste üle. Väliskonverentside abil otsitakse dialoogi teiste keelte ja kultuuridega, nii nagu sel aastal Tartus.

Konverentsi korraldab Saksa keele ja luule akadeemia koostöös Tartu ülikooli saksa filoloogia osakonnaga.

Aprilli alguses esitles TÜ zooloogia lektor Mati Martin (fotol) enda koostatud Eesti kiilide määrajat, kuhu on koondatud kõigi Eestis leiduva 57 kiili kirjeldused koos piltidega ning lisaks veel kaks, keda siinmail ei ole nähtud, kuid keda teadlased usuvad siin siiski leiduvat. Maailmas on kiile vähemalt 5600 liiki.

Keskkonnaameti projekti nimega «Life» raames koostatud raamatu eesmärk on tekitada huvi kiilide vastu. Eelmine kiilide määraja ilmus täpselt 50 aastat tagasi. Raamatut levitatakse erialaspetsialistidele, koolidele, loodusringidele, raamatukogudele jm.

Foto: Andres Tennus

Ülikool avas ettevõtetele teenuste andmebaasi

Tartu ülikooli kogemused, oskusteave ja aparatuuri ülevaade on koondatud vastvalminud teenuste andmebaasi, mis hõlmab koostöövõimalusi üheksas valdkonnas enam kui 60 teenuse puhul.

«Tänu mitmetele edukatele koostööprojektidele era- ja avalikus sektoris oleme valmis jagama Tartu ülikooli kui teadusasutuse potentsiaali kõigi ettevõtetele, kel on soov koos teadlastega arendada tooteid või leida lahendus mõnele probleemile,» märkis TÜ ettevõtlussuhete talituse juhataja Alar Tõru. Tõru sõnul leidub teenuste andmebaasis teenuseid geofüüsilistest uuringutest georadariga

kuni kohalikele omavalitsustele ning riigiametitele pakutavate sotsioloogiliste uuringuteni. Sellisel moel veebis pidevalt täienevat andmebaasi ei ole ettevõtetele seni Eestis tehtud.

Ühe populaarsema teenusena nimetas Tõru töökeskkonna sisekliima hindamist. Tartu ülikooli töökeskkonna labori kogemused ja masinapark võimaldavad mõõta siseruumide kasutamise rahulolu indekseid, müra, valgustatust, ventilatsiooni efektiivsust ja muud, andes nii ülevaate hoone tervisest ja selle asunikke mõjutavatest faktoritest. Sisekliima hindamisel on tehtud koostööd

nii ettevõtetele, kes tegutsevad tööstusruumides, kui ka organisatsioonidega, kelle igapäevatoimub kontoriruumides.

Tartu ülikooli laborite ja muude struktuurüksuste teenused ehitus- ja kinnisvara, energia- ja mäetööstuse, töötleva tööstuse, töötervishoiu ja biotehnoloogia, põllu- ja metsamajanduse, info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, veevarustuse ja kultuuriteaduse valdkonnas on koondatud lihtsalt kasutatavasse ja pidevalt täiendavasse, lühikirjeldustega varustatud andmebaasi, mis avaneb ülikooli koduleheküljelt ettevõttele rubriigis.

Teadlased uurisid pulsisagedust mõjutavaid geenivariatsioone

TÜ teadlaste osalusel korraldatud enam kui 180 000 inimest hõlmanud rahvusvaheline geeniuuring tuvastas palju uusi pulsisagedust mõjutavaid geenivariatsioone.

Leitud järjestusvariatsioonid ning geenid võimaldavad paremini mõista südame funktsioneerimist reguleerivaid molekulaarseid mehhanisme ning viivad loodetavasti uute südame rütmihäireid mõjutavate ravimite väljatöötamiseni. Uuringusse olid kaasatud ka 5500 Tartu ülikooli Eesti geenivaramu geenidonorid andmed.

TÜ Eesti geenivaramu teadlased koostöös suurde rahvusvahelisse konsortsiumi kuuluvate kolleegidega üle maailma tegid kindlaks 14 uut geenipiirkonda, mis mõjutavad pulsisagedust.

Uuringu käigus kinnitati seitsme eelnevalt teadaoleva DNA-järjestusvariatsiooni seos pulsisagedusega, mis kombineeritult tõstavad pulssi umbes viis lööki minutis.

Erinevalt tavapärasele haigete analüüsist keskendus uuring tervetele vabatahtlikele, kel puudusid kardiovaskulaarsed komplikatsioonid. Vaadeldi geenivariantide mõju pulsisagedusele, mis on mitmete südamehaiguste tekke üldteada riskitegur.

Uuringu ühe juhtiva autori, TÜ Eesti geenivaramu teaduri Tõnu Esko sõnul ei ole üllatav, et leitud DNA järjestusvariatsioonide mõju pulsisagedusele ei ole suur, samas kui personaalsed riskihinnangud, mis põhinevad geneetilisel eripäral, muutuvad just taoliste rahvusvaheliste

uurimuste toel üha täpsemaks. Uuringus hinnati ka leitud DNA järjestusvariatsioonide rolli teiste südametööd iseloomustavate näitajate vahel ning tuvastati seos mitmete EKG-statistikutega, samas tuvastati ka suurem risk südame rütmihäirete tekkeks.

«Leitud geenipiirkonnad hõlmavad mitmeid paljulubavaid kandidaatgeene pulsisageduse molekulaarsete mehhanismide mõistmiseks ja uuringu põhjal leitud bioloogilist mehhanismi mõjutav võimalik tulevikuravim võib ühel päeval osutada tõhusaks vahendiks selle haiguse ravimiseks,» kirjeldas Esko uuringu olulisust.

Artikkel uuringust ilmus 14. aprillil 2013 ajakirjas Nature Genetics.

Sügisest 40% enam tasuta õppekohti

Tartu ülikooli päevasesse õppesse õppima asumiseks saab tänava avaldusi esitada 24. juunist 5. juulini. Kõigil ülikooli vastuvõetutel on võimalik alustada oma õpinguid tasuta. Tartu ülikoolis on käesoleval aastal kokku üle 3300 tasuta õppekohta.

Vastuvõtu peaspetsialisti Kaja Karo sõnul loob tänava rakendunud kõrgharidusreform kõigi sisseastujate jaoks võrdsed võimalused omandada kõrgharidus tasuta. Tartu ülikoolis kuulutatakse sel aastal vastuvõtt välja bakalaureuseõppes 2231-le, magistriõppes 983-le ning doktoriõppes 170-le tasuta õppekohale,

mida on ligi 40% enam kui aasta varem.

Tasuta kõrghariduse omandamise eeldus on, et üliõpilane õpib eestikeelsele õppekavale ning täidab õppekava täies mahus.

Õppeprorektori Martin Halliku sõnul pakub Tartu ülikool kõige suuremat erialade valikut Eestis, see võimaldab tudengitel erialasid kombineerida ning suurendada oma võimalusi olla tulevikus edukas. «Õppetöö nõudlikku taset toetab Tartu ülikoolis tehtav maailmatasemel teadus. Kuuludes maailma 3% parimate ülikoolide hulka, suudab Tartu ülikool pakkuda Eesti

tugevaimat teaduspõhist õpet.»

Bakalaureuse-, rakendus- kõrghariduse- ja magistriõppe päevasesse õppesse õppima asumiseks saab avaldusi esitada 24. juunist 5. juulini. Vastuvõtt toimub valdavalt riigeksamite ja sisseastumiseksamite tulemuste alusel. Sisseastumiseksamid Tartu ülikooli toimuvad pärast dokumentide esitamist, 9 juulist 15. juulini. Akadeemiline test toimub 9. juulil. Vastuvõetute nimekirjad selguvad hiljemalt 17. juulil.

Lisainfo: www.ut.ee/et/sisseastumine.

Loe õppekorralduseeskirja muutustest täpsemalt lk 24–25.

Välisüliõpilaskandidaatide huvi Tartu ülikoolis õppimise vastu on suurenenud veerandi võrra

Aprilli keskel lõppenud välisüliõpilaskandidaatide avalduste vastuvõttust Tartu ülikooli ingliskeelsetele magistriõppekavadele selgus, et huvi Tartu ülikoolis õppimise vastu on eelmise aastaga võrreldes suurenenud ligikaudu 25%. Kõige enam avaldusi esitati tarkvaratehnika magistriõppekavale, kokku 288.

Rahvusvahelise õppe peaspetsialisti Ülle Tensingu sõnul esitati kümnele ingliskeelsele bakalaureuse- ja magistriõppekavale, arstiteaduse integreeritud õppekavale kokku 813 avaldust. «Rahvusvahelise vastuvõtu puhul tuleb aga alati arvestada, et ligi 35% kandideerijatest ei vasta nõuetele,» märkis Tensing, kuid avaldas heameelt, et motiveeritud välisüliõpilastest kandidaatide

Foto: Andres Tiensus

hulk on siiski kasvanud. Vastuvõetute nimekirjad selguvad tänava 3. juuniks.

Sarnaselt kahe viimase aastaga esitati magistriõppekavadele enim avaldusi Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute ning tarkvaratehnika magistriõppekavale. Tarkvaratehnika ühisõppekavale saab sügisel sarnaselt eelmise aastaga alustada 57 üliõpilast.

2013/2014 õppeaastaks said üliõpilaskandidaadid esmakordselt esitada avaldusi ka ingliskeelsele arstiteaduse õppekavale, kuhu on enim kandidaate endiselt Soomest.

Avaldusi laekus ligikaudu 92 riigist, kuid palju ja millistest riikidest välisüliõpilasi Tartu ülikooli õppima tuleb, selgub sügisel.

Suureneb koostöö USA ülikoolidega

Tartu ülikooli rektor Volli Kalm ja Charlestoni kolledži president George Benson allkirjastasid 21. aprillil Charlestonis koostöölepingu, mis reguleerib üliõpilasvahetust ja ühiste teadus- ja õppeprojektide arendust. Pidulikult tseremoonial viibis Eesti suursaadik Ameerika Ühendriikides Marina Kaljurand.

Tartu ülikooli delegatsiooni kuulusid lisaks rektor Volli Kalmule ka teaduskondade esindajad. USA-s arutati koostööd eelkõige IT ja tehnoloogia vallas ning majandus-, loodus- ja sotsiaalteadustes. Koostöö algataja oli Eesti aukonsul Lõuna-Carolina osariigis Harry Hüge, kes on oma fondi kaudu toetanud Eesti ja USA ülikoolide koostööd juba aastaid.

Harry Hüge oli 2007. aastal Tartu ülikooli ning Nebraska Wesleyani ülikooli kahepoolse lepingu algataja ja toetaja. Ka seekord viibisid Charlestonis Nebraska Wes-

TÜ rektor Volli Kalm ja Charlestoni kolledži president George Benson.

Foto: erakogu

leyani ülikooli esindajad, kellega arutati kolme ülikooli koostöövõimalusi. Pärast seda kohtusid Tartu ülikooli esindajad Charlestoni piirkonna ettevõtjatega.

Aprilli keskel allkirjastas rektor üliõpilasvahetuslepingu ka Tartu sõpruslinna Salisbury ülikooliga Marylandi osariigis. Rektor Volli Kalmu sõnul on olu-

line lisaks koostööle tipp-teadus-ülikoolidega avada vahetusvõimalusi selliste ülikoolidega, kus on suur toetus ja huvi nii tudengite Eestisse saatmise kui ka Tartu tudengite vastuvõtmise vastu. Nii Charlestonis kui ka Salisbury on väga aktiivsed Tartu koostöö edendajad ning ka rahaline toetus üliõpilasvahetuse korraldamiseks.

TÜ ja EMÜ juhid arutasid koostöövõimalusi

9. aprillil kohtusid Tartu ülikooli ja Eesti maaülikooli juhid ühisnõupidamisel, kus arutati koostööd kõrgharidusreformi, uuenenud teadustegevuse rahastamissüsteemi ja Euroopa Liidu uue programmeerimisperioodi kavandamise tingimustes. Kõrgkoolide juhtkond leppis kokku läbirääkimiste põhimõtted koostöövaldkondade ülevaatamiseks ning arutas koostöövõimalusi nii õppetöö kui ka tugitegevuste korraldamisel.

Tartu ülikooli rektori professor Volli Kalmu sõnul tegutsevad

ülikoolid samas linnas ja sarnases keskkonnas ning seega ei ole koostööl reaalseid takistusi peale inimeste koostöötahte.

Ülikoolid on võtnud haridus- ja teadusministeeriumiga sõlmitud halduslepingutega kohustuse pidada nõu dubleerivate erialade koostöö küsimustes. Kohtumisel lepiti kokku, millise andmestiku põhjal hakatakse pidama läbirääkimisi. Analüüsid valmivad 2013. aasta novembri alguseks, lõplike kokkulepeteni soovetakse jõuda 2014. aasta veebruariks.

Peale selle olid arutusel vastastikku õppetöö pakkumise võimalused ja plaan alustada läbirääkimisi spordiklubide ja ühiselamute ühiseks haldamiseks. Järgmiste sammude kavandamisel võetakse aluseks mai lõpuks valmiv Tartu tudengite majutusvajaduste analüüs.

Samuti lepiti kokku, et suurte infrastruktuuri investeeringute kavandamisel, sh aparatuuri hankimisel, peetakse edaspidi omavahel nõu ja leitakse ühiselt parim lahendus.

MÕISTA, MÕISTA MIS SEE ON? KUULUB 3% MAAILMA PARIMA HULKA, AGA EI ASU TALLINNAS

 TARTU ÜLIKOOL
1832
AVAB MAAILMA VÕIMALUSED

TULEÜLIKOOLI.EE
ESITA DOKUMENDID 24. JUUNI – 5. JUULI

Kuritöö ja karistus ehk korrupsioonist

Mari-Liis Sööt,
kaitses 19. aprillil doktorikraadi
politoloogias

Hiljuti küsis minult keegi veidike võõristavalt, kas korrupsioonist on tõesti võimalik kirjutada doktoritöö. Ilmselt tulenes see küsija imetusest, et nii tavapärast nähtust on vajalik teaduslike vahenditega uurida. Ent uurida on palju, mida näitab kas või see, et korrupsioon on olnud rahvusvaheliselt majandus- ja sotsiaalteadlaste aktiivne uurimisobjekt viimased paarkümmend aastat. Kui varem vaadati peamiselt korrupsiooni ning makromajanduslike ja sotsiaalse nähtuste vahelisi seoseid, siis nüüd on uurijate huvi pöördunud rohkem väärtuste poole, millega oleks võimalik korrupsioonitaset selgitada ning ka mõjutada.

Äsja kaitsitud doktoritöös uurisin peamiselt inimeste hinnanguid korrupsiooni ja karistuse kohta, tuues välja põhjused, miks korrupsiooni ennetamisele ei pöörata organisatsioonides tähelepanu ning mis inimeste arusaamasid mõjutab. Töös käsitlesin ka seda, mis mõjutab korrupantidele soovitud karistusi.

Eesti õiguskaitseorganisatsioonide näitel võib öelda, et formaalne arusaam korrupsioonist (korrupsioon on vaid see, mis seaduses kirjas ning korrupsioon on peamiselt madalama taseme ja halvasti tasustatud ametniku probleem) ning ülemäärane usk

Foto: erakogu

karistuse ja kontrolli pärsivad (kasvõi juhtide isiklik eeskuju) korrupsiooni ennetamisel loovamaid lahendusi.

Eesti avaliku sektori töötajate hinnangutest korrupsioonile selgub, et usaldus institutsioonide vastu võib mõjutada inimeste väärtushinnanguid. Mida rohkem institutsioone usaldatakse, seda rohkem korrupsiooni taunitakse ning seda selgem on korrupsioonist arusaamine. Ilmselt tuleneb see usaldavate inimeste suurematest ootustest, mistõttu moraalnormide rikkumine institutsioonide esindajate poolt pälvib ka karmimat hukkamõistu. Usaldavate inimeste jaoks seostub korrupsioon pigem usalduse kuritarvitamisega.

Huvitaval kombel soovivad Eesti elanikud korrupantidele karmimaid karistusi kui varastele. Inimesed, kes usaldavad poliitikut, soovivad varastele

leebemaid karistusi, millest võib järeldada, et usaldavad inimesed tunnevad vähem hirmu varaste ees ega pea vargaid ühiskonnale väga suureks ohuks. On ju senised uuringud näidanud, et vähene usaldus poliitiliste institutsioonide vastu on pannud inimesed nõudma karmimaid karistusi ja vangistust. Seega võiks järeldada, et kõrge usaldustasemega ühiskondades poliitikute lubadused karistusi karmistada neile valijahääli juurde ei too. Samas kehtib see selgitus vaid varaste puhul, kuna korrupantidele soovitud karistuse ja usalduse vahel sellist otsest seost uuring ei tuvastanud.

Küll aga võib doktoritööst tulenev teadmine (mitte-eestlaste soov võrreldes eestlastega korrupantide karmimalt karistada) viidata võimust võõrandumisele ning olla kaudseks näitajaks vähesele poliitilisele usaldusele. Need võimalikud seosed aga vajavad edasisi põhjalikumaid uuringuid.

Eesti avaliku sektori töötajate hinnangutest korrupsioonile selgub, et usaldus institutsioonide vastu võib mõjutada inimeste väärtushinnanguid. Mida rohkem institutsioone usaldatakse, seda rohkem korrupsiooni taunitakse ning seda selgem on korrupsioonist arusaamine.

Kultuurivalla vabadusvõitleja Madis Mikkor

Hoolimata Viljandi kultuuriakadeemia keerulistest väljavaadetest peab sealne kultuurikorralduse tudeng Madis Mikkor end kooli saadikuks suures Tartu ülikoolis. Mees, kes on aidanud paljudel kultuuriettevõtmistel jalgele tõusta ning näinud mitmeid neist ka häabumas, peab oluliseks loomingulist tegutsemisvabadust.

Sven Paulus
sven.paulus@ut.ee

Kohtume Madisega Kastani tänaval asuvas Noor-Eesti loomekeskuses, mida kultuurivaldkonnas väsimatult askeldav mees peab üheks oma «lapseks».

Kevadine päike saadab läbi akna endise trükikoja fuajeesse paitavaid kiiri, sisehoovis askeldava kojamehe luud aga paiskab õhku meeletus koguses tolmu. Nädalavahetuse on Mikkor veetnud Viljandis, tudeerides sealses akadeemias teisel kursusel kultuurikorraldust.

Tegelikult pole see tal esimene kord olla Tartu ülikooli tudeng: möödunud sajandi lõpul õppis Madis siin semiootikat. Paraku näis valdkond tema jaoks liialt teoreetiline ja eelnevalt TTÜ kõrgemas majanduskoolis ärijuhtimise diplomi omandanud noormees jättis asja katki.

«Kultuurikorraldus Viljandis tundus olevat just see, kus igapäevaelu ulatab teooriale käe, samuti tundus see piisavalt lihtne ette võtta ja korraga ära teha,» lausub trükimuseumi üks eestvedajaid.

Loomevaldkonnas suurt praktiliste kogemuste pagasit omav mees möönab, et Viljandi kultuuriakadeemiasse viis teda õppima eelkõige keskkond: «Ma ei tahtnud kultuurikorraldust õppida liiga majandus- ja ärikeskses ruumis.»

Viljandis pakutav omakultuuri teoreetiline pool võimaldab Madise meelet välja tulla majandustaugata kultuurikorraldaja pragmaatilisest kestast. Ehkki viimase aasta sündmused pole eriala ja akadeemia edasiste väljavaadete osas olnud eriti rõõmustavad, hoiab ta siiski koolile pöialt ja peab end suures TÜ-s Viljandi saadikuks.

Samuti julgustab Mikkor oma kolleege reklaamima asjaolu, et nende haridus on väheke teistmoodi taustaga ehk pärit koolist, kust kasvab välja omamoodi mõtlev tööjõud. «Kuigi nime poolest on tegu rakendusliku haridusega, on sellel siiski juures TÜ pitsar, maine ning garantii,» usaldab Madis.

Julgus teistmoodi mõtelda ja ka teha on Mikkori puhul vast üks iseloomulikuid omadusi. Nõnda on akadeemilised otsingud võimaldanud tal näha paljusid Eesti kõrgkooli seestpoolt.

«Maaülikool on ainuke, kus ma veel käinud pole,» muigab mees. Ärijuhtimisele ja semiootikale järgnesid sotsioloogiaõpingud Eesti humanitaarinstituudis. 2001. aastal aga kolis noormees üle kunstiakadeemiasse, sest seal avatud muinsuskaitse ja restaureerimise eriala tundus olevat see kõige õigem.

Mikkor möönab, et EKA-st kaasa saadud haridus sunnib teda siiaamaani tänavail jalutades seirama hoonete olukorda professio-

naalse kretiini pilguga. Praktilisse kultuurikorraldusse siirdumine aga sundis sedagi kõrgkooli pooleli jätma.

KULTUURIKESKUSTE ELLUTOOJA

Kümmekond aastat tagasi asus rollimängust huvitunud Madis koos kaaslastega kirglikult hinge sisse puhuma Eesti esimesele kultuuritehasele nimega Polymer.

Kristiine linnaosas paiknev endine mänguasjatehas paistis toona ja näeb tänagi välja industriaalse tondilossina, ent noorsoo hulgas levinud teated seal toimuvatest erilaadsetest üritustest meelitasid ligi nii publikut kui ka loomingulises vallas tegutsevaid asukaid. Madis tunnustab, et tegevus Polymeris neelas ta naha ja karvadega. Nüüdseks on kohast saanud suurel määral isemajandav ettevõtmine, millel sidemed sarnaste kultuuritehastega välismaal.

Edust innustununa võeti ideid tulvil seltskonnaga ette järgmine tühilt seisev hiigelkoloss – endine Tallinna katlamaja ehk Kultuurikatel. Mõtted avatud loomekeskusest mere ääres läksid tasapisi vett vedama, sest eri nägemused koha tulevikust ei tahtnud kuidagi kattuda.

Kultuuripealinna aasta üheks põhihooneks saama pidanud Kultuurikatel seati rahvahääletusel vastamisi Linnateatriga, kogu ettevõtmine politiseerus ning Mikkor otsustas mängust välja astuda. Silmaga nähtavat elu ja toimivat kultuuriprogrammi pole Kultuurikatlas aga tänaseni...

Parema meelega räägib Madis hoopis Rõuge vallas asuvast Sänna kultuurimõisast, mida ta aitas käivitada 2005. aastal ja mis

nüüdseks on muutunud aktiivseks kogukonnakeskuseks. «See on üks mu paremaid lapsi, kes viksi looduse- ja esoteerikahuvilise neiu on sirgunud Pärlijõe kallastel ja edukalt arenenud,» tunneb mees heameelt.

Ta ei jäta kiidusõnu jagamata ka Sänna tiimile eesotsas Kadi ja Hendrik Noorega, kes on palju panustanud selleks, et kultuurimõisa ukseid oleksid valla nii kohalikele kui ka külalistele. Praegu saab kultuurimõisas näiteks ühe euro eest pesu pesta ja kuivatada, käia duši all, kasutada raamatukogu, vaadata filme, tegeleda noorsootöö ja muude valdkondadega, millest enamikes Eesti maakohtades on suur puudus.

Kui Madis jõuab jutujärgjega oma järgmise kultuuriprojektini, taban ta hääles taas kerget pettusnooti. Nimelt oli tema üks nendest, kes otsustas 2008. aastal käima panna Tartu kultuuritehase. Seda endise pärmivabriku kompleksis, mis nukralt lagunedes uusi ideid ning asukaid ootas. Peeti suurejoonelisi plaane, kuidas kvartal muutuks pärast rahvusvahelist arhitektuurikonkurssi uueks tõmbekeskuseks.

«Pidime looma kinnisvaraomanikule sinna kvartalisse sisu, mida ta saaks kasutada äri- ja elamispindade arendamiseks,» meenutab Mikkor. Viivuks hooga käivitatud kultuurivabrikus said käe valgeks paljud tänaseks end kultuurivaldkonnas tõestanud noored. Paraku sõitis projektile sisse majandussurutus ja head mõtted tuli kalevi alla matta: «Ühel hetkel olime fakti ees, et kokkukukkuvat maja võime hallata ise, aga seda ilma omaniku toeta.»

Nii otsustas mees koos kaasvõitleja Lemmit Kaplinskiga

kolida endisesse Greifi trükikotta Kastani tänaval, kus pandi alus Noor-Eesti loomekeskusele koos trükimuseumi ja paberimuseumiga. Nüüdseks tegutseb seal palju vahvaid kunstikke oma ateljeede ja töökodadega, samuti restauraatoreid, siiditrükkaleid, portselanimaalijaid ja keda kõike veel.

Maja peal võib aga tihtilugu näha must-valges ülikonnas ringi patseerivat Johannes Gutenbergi, kes on selles kehas, tõi küll, võtnud kassi vormi. Kultuurikorralduses vett ja vilet tundnud Madis märgib, et ideaalis näeks ta eelnimetatud algatusi omavahel tihedat koostööd tegemas.

LOOVMAJANDUSEST... LOOMETÖÖSTUSEKS?

Ilmselt jääb üha vähemaks neid eluvaldkondi, kus majanduses tarvitav sõnavara aknast ja uksest sisse ei pressiks. Numbrites paistab olevat nii lihtne kirjeldada loodusväärtusi või helilooja loomingut. Eestis üha julgemaid samme astuv loomemajandus võiks ju nõnda kasvada suisa loometööstuseks?

Ehkki kümmekond aastat tagasi Polymerile hoogu sisse lükates kasutas Mikkor just loovmajanduse paradigmat, on ta sellest nüüdseks loobunud. Ta mäletab, kuidas Ando Keskküla oli toona väga vihane kunsti ja kultuuri kaubastamise ning majandusterminite lahtimõtestamise vastane võitleja. Sestap loodab Madis, et riigi kultuuripoliitika põhialuste dokumenti jõuab sõnastus, mille järgi on Eesti loomevaldkonnas nüüd tegemist loojate ja loomingu osasaajatega.

Taoline terminoloogiline muutus aitaks kaasa uutmoodi mentaalsusele, kus kunst või

Töö trükimuseumis nõuab Madiselt tihti ka käte mustaks tegemist.

Fotod: Andres Tennus

looming pole pelgalt tarbimise objekt. Teemat lahkav Mikkor arvab, et kogu kära loomemajanduse ümber on ehk vaja olnud selleks, et tuua kunstnikud ning muud loovtegelased välja majanduslikus ja maksunduslikus mõttes hallist tsoonist.

«Kui teed, siis ole mõõdetav, allu tavamajanduse mallidele ja kriteeriumitele, anna oma statistika,» piltlikustab kultuurikorraldaja raame, mille sisse

loovisikuid püütakse suruda. Ja toob jabura näite autorikaitseadusest, mille ühe klausli kohaselt peab oksjonil kunstiteose edasimüügil saama ka kunstnik müügi tasust teatud protsendi.

Viimase paarikümne aastaga on nõukogude kultuur kiiresti asendunud lääneliku massikultuuriga. Selle kõrval ajavad oma rida kõrgkultuur ja alternatiivkultuurid. Erinevalt Ameerikast oleme aga metseenluse poolest

väheõnnistatud. «Ookean on vahel,» nendib Mikkor. Eesti jõukas kultuurihuviline ei taha tema arvates osasaadava kultuuri eest maksta seda hinda, mida ta oma rahakoti järgi oleks võimeline maksma. «Samas vaene kultuurihuviline ei suudaks ka parima tahtmise juures toetada mõistlikus äraelamist võimaldas vormis seda kunstnikku, kelle looming talle meeldib.»

Madis jutustab imekspandavaid lugusid kinnisvaraomanikest, kellega tuleb pidevalt puid ja maid jagada, mis omakorda muudab mõne kultuurikeskuse jätkusuutliku arendamise tohutuks peavaluks. Ja mina mõtlen, mis teda sellistes tingimustes üldse tegutsema motiveerib?

Ilmneb, et innustav element on suur vabadus oma asju ise korraldada. «Kuigi selle juures on alati veidi vingumist, et miks meid piisavalt ei toetata, siis tegelikult olen sellega leppinud,» peab kultuurikorraldaja virinat pigem võrtsiks asja juures.

Tänase Eesti iseloomustamiseks meenutab ta hiljutist muuseumiseaduse arutelu Toompeal. Poliitikute korraldatud pidulikule esinemisele kogunenud muuseumijuhid kuulasid ära viis ettekannet ja said saalist esitada vaid kaks küsimust, millest üks oli n-ö kohustuslik. Rohkem muuseumirahva ettepanekuid ja arutlusi võimuesindajad ei vajanud.

«Ehk me tahamegi olla pigem alarahastatud ja mitte-eelarvelised, ent see-eest seadustest ja määrustest vähem reguleeritud,» nendib Mikkor. Ja lisab, et taolist vabadust ei saa võrrelda isegi mitte akadeemilise uurimisvabaduse või ajakirjanikuvabadusega. ☹

Foto: Andres Tennus

Ebavõrdsus tööturul nõuab tähelepanu

Sven Paulus

sven.paulus@ut.ee

Keda mõjutab majanduskriis Eestis kõige valusamalt ja milline ebavõrdsus tööturul ilmnes? Nendele küsimustele leiab vastuse Kerly Espenbergi äsja majandusteaduskonnas kaitstud doktoriväitekirjast «Ebavõrdsus Eesti tööturul suure majanduslanguse ajal».

Kuidas jõudsite sellise doktoritöö teemani?

Minu doktoritöö aluseks on neli teadusartiklit. Neist esimene kajastab üldisemalt tööturu arengut Eestis kriisi ajal ja teine keskendub avalikule sektorile. Need artiklid valmisid rahvusvaheliste projektide raames ning mul on hea meel, et juhendaja Jaan Masso pakkus mulle võimalust osaleda Eesti tiimi liikmena. Olime justkui rindereporterid: kuna pääsesime ligi andmetele, siis saime Eestis toimuvaid muutusi tööturul kajastada n-ö reaalselt. Paljudes teistes riikides avaldatakse andmed märksa pikema ajalise viivitusega. Seetõttu on alles nüüd ilmunud ka kriisiaja alguse tööturuarenguid tutvustavad uuringud.

Socialia ja *realia* valdkonna ülikooli lõpetanute tööturu edukuse analüüs pakkus mulle huvi, kuna Eesti meedias on viimastel aastatel palju räägitud, et vajame reaalteadlasi ja

meie ülikoolid «ületoodavad» sotsiaalteadlasi, kelle tööturuväljavaated on lõpetamise järel kehvad. Tahtsime välja selgitada, kas tegu on müüdi või tegelikkusega. Kuna olime TÜ sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuses jõudnud lõpule vilistlasuurinuga, siis olid meil olemas andmed, mille põhjal sellist analüüsi teha. Äsja ülikooli lõpetanud meeste-naiste palgalõhe teema pakkus huvi seetõttu, et Eestis on sooline palgalõhe Euroopa riikidest suurim. Naljatamisi öeldakse, et palgalõhe on meie rahvuskala. Teistes riikides tehtud uuringutest on selgunud, et karjääritee alguses on meeste ja naiste palgaerinevused väiksemad, eriti ülikooli lõpetanute puhul. Seetõttu uurisime, milline on olukord Eestis.

Miks on oluline uurida ebavõrdsust tööturul?

Ebavõrdsus ei pruugi olla iseenesest halb. N-ö õiglase ebavõrdsus tuleneb teguritest, mida saame ise mõjutada, mis sõltuvad meie pingutusest ja valikutest. Näiteks kui parema haridusega inimesed on tööturul edukad just oma teadmiste ja oskuste tõttu, siis ei ole haridusest tingitud ebavõrdsus halb. Kui aga inimestel on tööturul keeruline hakkama saada näiteks oma rassi, soo või mõne muu isikuomaduse tõttu, mida ta ise ei saa muuta, on tegemist

ebaõiglase ebavõrdsusega. Sel juhul räägime diskrimineerimisest, milleni võivad viia näiteks ühiskonnas juurdunud sotsiaalsed normid ja stereotüübid. Selline ebavõrdsus vähendab ühiskonna sidusust ehk teisisõnu tekitab eri ühiskonnagruppide vahel pingeid, suurendab teatud gruppides vaesus- ja kuritegevusriski ning ohustab riigi arengut tervikuna.

Milliseid kohanemismehhanisme Eesti kasutas, et majanduskriisiga toime tulla?

Kriisiajal saavad tööandjad tööjõukulude vähendamiseks kasutada kolme võimalust: vähendada palkasid, töötunde või töötajate arvu. Eestis rakendati kõiki kolme meetet, seejuures avalikus ja erasektoris mõnevõrra erinevalt. Avalikus sektoris tuli valdav osa kokkuhoiust palgade vähendamise arvelt, kriisi ajal langetati töötasu umbes 70%-l avaliku sektori ja 40%-l erasektori töötajatest.

Hõive vähenemisest tuli 97% erasektorist. Eestis vähenesid keskmised töötunnid Euroopa Liidu riikidest kõige enam, avalikus sektoris kasutati näiteks kriisi alguses tasustamata puhke-

Eestis on sooline palgalõhe Euroopa riikidest suurim. Naljatamisi öeldakse, et palgalõhe on meie rahvuskala.

päevi ning erasektoris osajaga tööd. Samas oli töötundide vähenemine ajutine meede, mida tööandjad kasutasid kriisi alguses, kui polnud selge, kui sügavaks langus kujuneb. Mingil hetkel tuli siiski vastu võtta raske otsus ja töötajate arvu vähendada kui nõudlus toodete ja teenuste järele ei taastunud.

Kas riik oleks võinud ka teisiti reageerida? Mõtlen siin töölepingu seaduse vastuvõtmist ja eurole üleminekut, mis oma hinnatõusuga löi inimesi valusalt?

Eesti oleks võinud näiteks loobuda eesmärgist ühineda eurotsooniga. Avaliku sektori palgakärped ja töötundide arvu vähendamine olid seotud vajadusega hoida riigieelarve defitsiit madal. Näiteks oleks olnud võimalik suurendada välisvõlga, finantseerida selle arvelt eelarvedefitsiiti ja mitte vähendada palku. Samas ma arvan, et Eesti tegi väga valusaid otsuseid, mis olid pikemas perspektiivis vaa- dates halbadest valikutest just ühed parimad.

Kuidas reageerisid tööturu- ga tegelevad institutsioonid kriisi tingimustes?

Uuris kahte tööturuinstitutsiooni: miinimumpalka ja ametiühingute tegevust. Miinimum-

Kriisi ajal kasvas noorte seas töötus enam kui teistes vanusegruppides, madalamalt haritutel enam kui kõrgema haridustasemega inimestel, mitte-eeslastel enam kui eestlastel.

palk väga suurt rolli ebavõrdsuse arengul kriisi ajal ei mänginud, see jäi samale tasemele, saajate arv ei suurenenud samuti, püsi- des umbes 5% juures.

Ametiühinguliikumine on meil olnud kogu taasiseseisvumisaja võrdlemisi tagasihoidlik. Paljudes riikides olid ametiühingud selgelt võimalike muutuste vastu, ent meil majanduslanguse alguses protestiaktisoonid ja streike polnud. Eri asutuste juhtumiuuringud näitavad, et ametiühingud olid paljuski sunnitud nõustuma ettevõtja-tööandja palgalangetuse või töötajate arvu vähendamise otsustega.

Millist liiki ebavõrdsus uurimise käigus veel ilmnis?

Analüüsisin töös ka soolist, hariduslikku, vanuselist ja rahvuselist tööturul ilmnenu ebavõrdsust. Mehi tabas kriis rohkem kui naisi, mille põhjuseks on sektoriline segregatsioon. See tähendab, et rohkem kannatasid kriisi tõttu sektorid, kus on töötajaskonnas ülekaalus mehed.

Näiteks ehitussektoris, kus kahel esimesel kriisiaastal vähenes hõive ligi 40%, on ligi 90% töötajatest mehed. Kui palga alandamist oli Eestis tunduvalt enam kui teistes EL-i riikides, siis kriisiaja tööpuuduse areng oli Eestis paljuski sarnane teiste liikmesriikidega: noorte seas kasvas töötus enam kui teistes vanuserühmades, madalamalt haritutel enam kui kõrgema haridustasemega inimestel, mitte-eeslastel enam kui eestlastel. Küll aga oli Eestis erinev muutuste kiirus ja kriisi sügavuse tõttu kasvas vanemaealiste ja kõrgharitute seas tööpuudus

enam kui EL-is keskmiselt.

Kui kõrgkooli lõpetanute vahelisi ebavõrdsusi vaadata, siis millised siin esile kerkisid?

Vaatasime kahte aspekti: *socialia* ja *realia* erinevust ja soolist palgaerinevust. Sotsiaalteadlastest räägime siinkohal kui neist, kes on lõpetanud sotsiaalteadused, ärianduse või õiguse. Palju räägiti, et *socialia* lõpetanud tudengid ei leia tööturul rakendust ja nende palgad on kehvemad. Meie uuring näitas, et töötuid on nii *realia* kui ka *socialia* vilistlaste seas vähe, samuti töötab mõlemas valdkonnas sama suur osakaal lõpetanutest sel erialal, mis on nende õpitud valdkonnaga seotud. *Socialia* lõpetanud teenivad mõnevõrra kõrgemat palka kui *realia* lõpetanud. Osaliselt on see selgitatav sellega, et *socialia* tudengid töötavad juba õpingute ajal ja seega on neil lõpetamise hetkeks pikem töökoogemus.

Kas teie töö teeb ettepanekuid poliitika kujundamiseks?

Töö on loodetavasti alusmaterjal poliitikasoovituste tegemiseks, kuigi soovitude tegemisel tuleb jälgida, millist liiki ebavõrdsus jääb püsima ka taastumisperioodil. Küll aga on töös osutatud mitmetele probleemkohtadele, millega Eesti täna silmitsi seisab. Murelikuks teeb see, et nüüd, kui räägitakse majanduse taastumisest, on vanemaealiste ja mitte-eeslaste seas pikaajaliste töötute hulk kasvamas. Need viitavad arengule, millega tuleb hakata tegelema. Samuti on probleemiks meeste-naiste palgaerinevus, mis on ühiskonnas sedavõrd tugevalt juurdunud, et stereotüüpe murda on keeruline.

Ceurus meelitab Tartusse tunnustatud teadlasi

Kui Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute keskus Ceurus sai 2011. aasta märtsis ühena esimeste seas Tartu ülikooli vastloodud ja Eestis esimesest omataolisest arengufondist 1,6 miljonit eurot toetust, rõhutati eesotsas rektoriga keskuse suurt potentsiaali geograafilise ja ajaloolise positsiooni tõttu. UT uurib nüüd, kaks aastat hiljem, kuidas on keskusel õnnestunud ootusi täita.

Sigrid Rajalo
sigrid.rajal@ut.ee

Rahvusvaheliste suhete teooria professor Eiki Berg meenutab, et mõte viia kokku Euroopa Liidu ja Venemaa uuringud tundus toona suhteliselt unikaalne. Selgus, et Euroopas ega ka Venemaal taolist akadeemilist keskust ei eksisteerinudki ning nii asusid tartlased seda nišši täitma.

«Nägime ka potentsiaali, et arvestades praegust olukorda Venemaal, ei taha paljud tugevad Vene teadlased, kes on juhtivates lääne ülikoolides õppinud ja töötanud, Venemaale tagasi minna. Nad otsivad viisi, kuidas rakendada oma pädevust tänapäevases dünaamilises Euroopa kõrgkoolis. Sääraste inimeste meie ülikooli kutsumisel oleme olnud väga edukad,» lisas võrdleva poliitika vanemteadur ning Ceuruse juht Piret Ehin.

Ceuruse esimeste aastate peamine eesmärk oli otsida keskuse jaoks sobiva profiiliga teadlasi ning kutsuda nad tööle Tartu ülikooli. Ehin tunnustab, et värbamine on olnud aeganõudev ja vaevaline protsess, kuid sellele vaatamata töötavad Ceuruse kaudu Tartu ülikoolis nüüd mitmed nimekad ja oma valdkonna tunnustatud teadlased. Rahvusvahelisest kompetentsivõrgustikust Ponars, mis tegeleb endise Nõukogude Liidu piirkonna uuringutega ja mille liikmeks on võimalik tippteadlastel saada vaid kutsetega, on praegu Tartu ülikooli tööle asunud kolm teadlast.

«Kui keskuse rajasime, siis teadsime mõistagi, et energiateema on Euroopa Liidu ja Venemaa suhetes ääretult oluline,» märkis Ehin. Kuna Eestis sellise pädevusega inimest ei leidunud, kutsusid tartlased siia Brüsseli vaba

ülikoolis doktorikraadi kaitsnud Andrei Belõi, kes asus Tartus tööle eelmise aasta augustis ning muu hulgas vastutab Euroopa komisjoni grandit toel loodud Jean Monnet' õppemooduli eest Euroopa energia- ja kliimapolitiika teemal. Mooduli raames pakutakse ülikoolis vastavaid kursusi, toimuvad suvekoolid, väliseadlaste loengud jms.

Väliseadlased ei ole Ceuruse raames tööl ainult keskusele aluse pannud riigiteaduste instituudis või Euroopa kolledžis, vaid ka teistes, nn partnerteaduskondades, sest Ceurus on olemuselt erialadevaheline. Näiteks Tartu ülikooli õigusteaduskonnas töötab eelmise aasta aprillist professor William Simons, kes on tuntud postkommunistliku Vene õiguse eksperdina.

Keskuse interdistsiplinaarsus väljendub asjaolus, et Euroopa Liidu ja Venemaa teemal teevad riigiteaduste instituudiga koostööd lisaks õigusteaduskonnale ka teadlased ajaloo, psühholoogia, majanduse ja isegi etnoloogia erialalt. Viimasel juhul oli Ceurus pigem vahendaja ühele Inglismaal doktorikraadi kaitsnud itaallannale, kes otsis Tartus järeldoktorantuuri võimalust läänemeresoome rahva vepslaste uurimiseks. Professor Berg aga rõhutab ka vahendajaks olemise rolli olulisust. «Ceuruse tegevuste raames kohtuvad läänest tulnud doktorandid Vene päritolu tunnustatud teadlastega ning idast kohalesõitnud Vene tudengid avastavad enda jaoks lääneliku töökeskkonna ning tasemel õppe- ja teadustöö kvaliteedi. Parim teadmine ei pruugi alati tulla Euroopa südamest ega Venemaa keskmeest, vaid hoopis nendevaheliselt piirialalt.»

Lisaks professoritele ja vanemteaduritele on tee Tartusse leidnud ka neli järeldoktorit, kes

CEURUSE UURIMIS-VALDKONNAD

- Valitsemine ja demokraatia (Governance & Democracy), koordineerija: Vjatšeslav Morozov;
- Piirid, regioonid ja naabruskond (Borders, Regions & Neighborhood), koordineerija: Vjatšeslav Morozov;
- Energia ja keskkond (Energy & Environment), koordineerija: Andrei Belõi;
- Ajalugu ja mälu (History & Memory), koordineerija: Maria Mälksoo;
- Suveräänsus, julgeolek ja kord (Sovereignty, Security & Order), koordineerija Eiki Berg;
- Rahvusvaheline õigus ja inimõigused (International Law & Human Rights), koordineerija: Lauri Mälksoo.

Lisainfo: ceurus.ut.ee

koik osalevad Ceuruse töös. Ehini kinnitusele näitab keskuse edukust ka doktorantuuri pürgijate ja külalisdoktorandiks soovijate kasvav arv. Niisamuti tuntakse palju huvi Euroopa kolledži koordineeritava Euroopa Liidu – Venemaa uuringute magistriõppekava vastu, mis on päringute arvu poolest teisel kohal tarkvaratehnika õppekava järel. «Nõudlus rahvusvaheliste õppekavade järele on ilmselgelt olemas,» lisas Ehin.

Ceuruse töö on jaotatud kuude teemavaldkonda. Suveräänsuse teemavaldkonna juhi, professor Bergi töö märkis Eesti riik eelmisel

aastal ära teaduspreemiaga. Bergi sõnul võttis tunnustus kokku tema viimase 4–5 aasta uurimuse, kus fookuses olid tunnustamata riigid Euroopa Liidu ja Venemaa piirialadel. «Need riigid on nn valged laigud kaardil, juriidilises kõnepruugis neid ei eksisteeri, aga ometi mõjutavad nad riikidevahelist suhtlemist ja on reeglina konfliktipiirkonnad,» selgitas Berg, täpsustades, et need riigid on Transnistria, Abhaasia, Lõuna-Osseetia ja Mägi-Karabahhia.

Valitsemise ja demokraatia teemavaldkonnas tõstab Ehin esile professor Vjatšeslav Morozovi koostatud raamatut, mis võtab kokku teadlaste viimaste aastate uurimustöö demokraatia mõiste tähendusest tänapäeva maailmas. Ehin ise koos kolleegidega riigiteaduste instituudist ja õigusteaduskonnast sai samuti aasta tagasi väärilise tunnustuse osaliseks, kui võitis Euroopa parlamendi hanke, et uurida üksikkandidaatide osalemist rahvusparlamentide ja

Euroopa parlamendi valimistel.

Keskuse seniste saavutuste nimekiri on pikk, lisaks on korraldatud ning korraldatakse edaspidigi töötube, konverentse, seminare, suvekoole ning tegeldakse publitseerimisega, täpsema ülevaate annab Ceuruse kodulehekülge. Ehini hinnangul seisavad aga tähtsamad teaduslikud saavutused veel ees, sest nüüd, mil vajalikud eksperdid on Tartusse sisse elanud, saavad nad enam keskenduda oma uurimustöödele.

Nii Ehin kui ka Berg kinnitavad, et keskuse juhtide ülesanne on tagada Ceuruse kestlikkus, mis ennekõike tähendab lisaraha otsimist. Ehini sõnul on see keskusel seni küllalt hästi õnnestunud, sest 2012. aastal lisandus Ceuruse eelarvele eri projektide kaudu ligi neli korda suurem summa, kui oli samal aastal ülikooli arengufondilt saadud toetus. Küll aga tunneb Ehin puudust fondist, kust saaks taotleda raha professorite rahastamiseks. «Palju on

lühiajalisi mobiilsusmeetmeid, mille abil saab tuua väliseadlaste siia näiteks 7–8 kuuks, kuid et ehitada siin üles pädevuskeskus, on vaja pakkuda teadlastele pikaajalist perspektiivi.»

Kuidas aga hinnata, kas keskus on täitnud arengufondi statuudiga pandud ootusi ehk kujunemas rahvusvahelise tuntusega tippkeskuseks, mis tooks tuntuks tervele ülikoolile? Selleks pakkus Ehin märtsi senati istungil kolm indikaatorit: tuleks hinnata, kui edukalt suudab keskus koondada vajaliku pädevusega inimesi, kui edukas ollakse ülikoolivälise rahastuse hankimisel ning milline on rahvusvahelise koostöö ulatus ja kvaliteet.

Projektina loodud Ceurus saab ülikoolilt toetust 2015. aasta lõpuni. Nii Berg kui ka Ehin kinnitavad, et Ceurus ei ole praegu ega püüdle ka tulevikus ülikooli struktuuriüksuseks. Senine interdistsiplinaarne olemus on end õigustanud ning sel moel on plaanis ka jätkata. (T)

Ceuruse edu näitajad

Vjatšeslav Morozov

Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute professor

Ceurus on end juba tõestanud pädevuskeskusena Euroopa Liidu ja Venemaa uuringute vallas, sest siin tegutsevad inimesed on rahvusvaheliselt tunnustatud teadlased. Me ei positsioneerime end rakendusliku suunaga mõttekojana, vaid keskendume akadeemilisele uurimustööle ja publitseerimisele. Välismaistelt kolleegidelt saa-

dud tagasiside põhjal julgen järeldada, et Ceuruses tehtavat teadustööd hinnatakse Venemaal, Soomes, Lätis ja Leedus kõrgelt. Keskusel on suur ja aina kasvav kontaktide võrgustik eriti Saksamaal, Suurbritannias ja Ameerikas. Koostöös Euroopa politoloogia-assotsiatsiooniga ECPR korraldame selle aasta juunis rahvusvaheliste suhete töötoid (European Workshops in International Studies), see üritus toob Tartusse ligi 250 selle valdkonna spetsialisti.

Ceurusega seotud teadlased on minu teada politoloogia ja rahvusvaheliste suhete vallas Kesk- ja Ida-Euroopas ühed parimad publitseerijad rahvusvahelistes eelretsen-seeritavates ajakirjades ja monograafiaseeriates ning seda mitte ainult kvantiteedi mõttes. Keskuse külalisloengute seeria on osutunud väga edukaks, esinejate seas on olnud näiteks üleilmse väärtusuuringu juht Ronald Inglehart ja nimekas Venemaa-uuri Richard Sakwa.

Uus õppekorralduseeskiri

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Et juba 2013/2014. õppeaastal immatrikuleeritavatele üliõpilastele rakenduvad ülikooliseaduse muudatused, jõustub järgmisest õppeaastast kõigile üliõpilastele uus õppekorralduseeskiri (ÕKE), juba õppivatele üliõpilastele jäävad kehtima mitmed seni kehtinud sätted.

Uus ülikooliseadus sätestab kõigile tudengitele, sealhulgas avatud ülikooli õppuritele, tasuta kõrghariduse õiguse, seega kaob õppekohtade eristamine riigieelarvelisteks ja riigieelarvelisteks. Juba kõrgkoolis õppivate üliõpilaste jaoks jääb see erisus aga kehtima.

Alates sügisest on osakoormusega õppival üliõpilasel kohustus

iga semestri alguses õppeainetele registreeruda. See nõue ei kehti vaid doktoriõppes ning juhul, kui tudengil on kaitsmata vaid lõputöö või sooritamata lõpueksam.

TÜ õppeosakonna õppekorralduse peaspetsialist Ülle Hendrikson selgitas, et regulatsioon on vajalik olukorras, kus üliõpilane pärast osakoormusesse viimist on ülikooliõppes sisuliselt loobunud, kuid ei anna sellest ise märku ega reageeri ka ülikooli küsimustele. Ainetele mitteregistreerumise alusel saab ülikool õpingutest loobunud üliõpilase nimekirjast välja arvata.

Muutunud on ka õppeainele registreerumise tühistamise sõnastus päevase õppe üliõpilastele. Õppeainele registreerumise võib tühistada hiljemalt enne kolmandat kontaktõppe vormis õppetöö

(loengud, seminarid, praktikumid) toimumist. Avatud ülikooli õppes jääb kehtima senine kord, kus registreeringu saab tühistada enne 10% kontaktõppe toimumist, kuna seal võib õppetöö toimuda näiteks kord kuus ja kolm kohtumist võib tähendada pikka aega semestrist.

Seni oli eksternil lubatud sooritada kuni 30 EAP väärtuses õppeaineid ja lisaks lõputöö või -eksam. Paindlike eksterniõppe võimaluste laiendamiseks eksterni õpet ühe õppeaasta jooksul ainepunktide mahu ülempiiriga ei piirata. Ka on täpsustatud sisseastumiskõu- ded eksternina õppima asumisel. Täidetud peavad olema vajalikud haridustaseme nõuded ja sisseastumiseks määratud eeltingimused, näiteks eeldusained või keelenõuded. Doktoriõppesse asuval

eksternile määratakse teaduskonna nõukogu otsusega juhendaja, ekstern esitab õppima asumisel doktoriandi individuaalplaani ning selle täitmist hinnatakse atesteerimisel. Positiivne atesteerimine võimaldab taotleda eksternistaatust ka järgneva õppeaastaks.

Doktorantide atesteerimise aegade ja komisjonide kinnitamiseks on lisatud kevadsemestri tähtaeg, 1. märts. Doktoranti saab sügisest atesteerida negatiivselt ka viimase õppeaasta tööpanuse alusel ning eksmatrikuleerida, kui doktorant põhjuseta ei esita atesteerimisdokumente või ei osale atesteerimisel. Uus ÕKE sisaldab ka eksternina doktoriõppekava täitja hindamise sätteid, kus hinnatakse individuaalplaani täitmise mahtu.

«Seni sai kumulatiivselt palju ainepunkte kogunud doktorant edasi õppida, sõltumata viimase aasta tööpanusest. Kuna doktoran-

dile on tagatud doktoranditoetus, siis on õigustatud temalt eeldada õppekava täitmisel ka pidevat tööpanust,» selgitas Hendrikson.

Lisatud on ka regulatsioon doktoriandi juhendaja nõuete kohta, mis varem eeskirjas puudus. Doktoriandi juhendaja võib olla doktorikraadiga isik ülikoolist või väljastpoolt ülikooli. Kaasjuhendajaks võib olla ka juhtiv praktik, kelle puhul doktorikraadi nõuet ei ole seatud, kuid vähemalt üks juhendaja peab olema TÜ-st. Teaduskonna nõukogul on õigus piirata juhendatavate doktorantide arvu ühe töötaja kohta.

ÕKE muudatused kehtivad ka Tartu ülikooli õppima tulevatele (välis)külalisi üliõpilastele. Inglisekeelsesse õppesse asuv tudeng peab tõendama vähemalt B2 tasemel keeleoskust. Eeskirjas sätestatakse ka väliskülalisi üliõpilasele kohustusliku õppe maht, 15

EAP-d õppeperioodi jooksul.

Palju muudatusi on sisseastujatele ka õppekulude hüvitamise korras. Ülikoolis juba õppinud üliõpilane peab arvestama, et uuesti samale õppekavale või samale kõrgharidusastmele astumine ei pruugi olla võimalus tasuta õppeks. Kui üliõpilane on samal kõrgharidusastmel juba üle poole nominaalajast tasuta õppinud, siis uuesti sisseastumisel tuleb õppekulud hüvitada. Samuti ei saa tasuta uuesti astuda samale õppekavale, kui sellelt õppekavalt eksmatrikuleerimisest ei ole möödunud vähemalt kaks aastat.

Kõikide tingimuste kohta saab täpsemalt teada õppekorralduseeskirjast ning õppekulude hüvitamise tingimustest ja korrast TÜ kodulehel <http://www.ut.ee/et/oppimine/uliopilasele>. Küsimusteks ja vastusteks on sealt samast leitav õppekorralduse foorum (<https://www.is.ut.ee/foorum/>).

UUEST ÕPPEAASTAST JÕUSTUVAD ÕPPEKORRALDUSE REGULATSIOONIDE MUUDATUSED

	Praegused TÜ üliõpilased	Alates 2013/2014. õa immatrikuleeritud üliõpilased
Akadeemiline puhkus	<ul style="list-style-type: none"> Akadeemilise puhkuse ajal võib kuni 2016/2017. õppeaasta alguseni osaleda õppetöös ning sooritada eksameid ja arvestusi. 	<ul style="list-style-type: none"> Akadeemilise puhkuse ajal ei saa osaleda õppetöös ega sooritada eksameid ja arvestusi. Eran-diks on lapse hooldamiseks ja kaitseväeteenistuseks võetud akadeemiline puhkus.
Õppekoormus ja õppekava täitmine	<ul style="list-style-type: none"> Õppekoormuse (täis- või osakoormus) arvutamisel võetakse arvesse kõik üliõpilase sooritatud ainepunktid. 	<ul style="list-style-type: none"> Õppekoormuse arvutamisel võetakse arvesse vaid üliõpilase enda õppekava täitmisel sooritatud ainepunktid.
Välismaal õppimine	<ul style="list-style-type: none"> Õpingute ajal välismaale õppima minnes on üliõpilasel kohustus sooritada semestris 15 EAP väärtuses õppekava õppeaineid. Enne mujale õppima minekut on kohustuslik oma õppeplaani kooskõlastamine. 	<ul style="list-style-type: none"> Õpingute ajal välismaale õppima minnes on üliõpilasel kohustus sooritada semestris 15 EAP väärtuses õppeaineid, tingimuse täitmisel pikeneb nominaalne õppeaeg välismaal õpitud semestrite võrra. Enne mujale õppima minekut on kohustuslik oma õppeplaani kooskõlastamine. Siis on võimalik mujal sooritatud õpinguid arvestada õppekava täitmisena.
Õppekulude hüvitamine	<ul style="list-style-type: none"> Riigieelarvelisel õppekohal õppivad üliõpilased õppetasu maksta ei pea. Riigieelarvelisel õppekohal õppivad üliõpilased tasuvad õppetasu senises korras vastavalt lepingule. Alates 2016/2017. õppeaastast hüvitavad kõik üliõpilased õppekulud, kui õppekava ainepunktidest on osa täitmata. 	<ul style="list-style-type: none"> Täiskoormusega õppivatel üliõpilastel tekib kohustus maksta õppetasu juhul, kui õppekava kohaselt täitmisele kuuluvast eelmiste semestrite õppemahust on semestri alguseks täitmata rohkem kui 6 EAP, arvestusega, et õppekava kohaselt kuulub üliõpilasel semestris täitmisele 30 EAP (selle hulka ei arvestata VÕTA-ga ülekantud ainepunkte). Osakoormusega õppivad üliõpilased maksavad õppetasu ainepunkti hinna alusel jooksva semestri eest. Õppetasu arvestamise aluseks on semestri alguses registreeritud õppeainete maht. Osakoormusega õppivad doktorandid ning doktoriõppe eksternid maksavad õppetasu semestritasuna (50 eurot semestris).

Doktor Klounidega lapsi rõõmustamas

Doktor Klounid on külastanud haigeid lapsi juba alates 2007. aasta juunist peaaegu igal nädalal Tallinna lastehaiglas ning vaid mõni aasta vähem ka TÜ kliinikumi lastekliinikus ning Maarjamõisa haigla lastekirurgia ja onkoloogia osakonnas.

Merilyn Merisalu
merilyn.merisalu@ut.ee

Kohtume MTÜ Clinic Clowns Eesti juhataja Romola Veskeriga Tartu lastekliiniku fuajees. TÜ-s ajaloo bakalaureust lõpetav naeratast heledajuukseline naine seletab pehmel häälel, kuidas tekkis mõte haiglaklounid Eestisse tuua.

«Mina hakkasin seda oma tütre pärast tegema,» seletab Romola ja jutustab, kuidas Belgias elades mängis toona üheksa-aastane Mirt

haigetele onulastele voodi serval klouni. Isa hommikumantel seljas, sukkepüksid patsideks peas ja ees punane nina, tõi ta väiksematele sugulastele naeru suule ja innustas vanemaid pakkuma rõõmu ka teistele haigetele lastele.

Meenutus katkeb, sest suured valgete raamidega klaasused lüüakse laiali ning meiega liituvad TÜ-s õppinud Ruslan Lainola ja Ly Lõhmus – lastele tuntud kui doktor Triibu ja doktor Knips. Õigemini on Ruslan pideval nimeotsingul ja seekord proovib

ta, kuidas sobiks sasipäisele ja suuresilmssele tegelasele nimeks Knips.

«Läheme teisele!» viipab naerusuine Triibu, Knips uurib aga vastutulevatelt haiglaõdedelt kurvalt, kas neid ikka oodatakse ja näha tahetakse. Muidugi oodatakse, kinnitavad õed, kes kloune nähes heameelest roosaks lähevad.

1,2,3 – KLOUNID!

Trepist üles jõudes veab Triibu Knipsi kättpidi puhketoa juurde ja küsib pead ukse vahelt sisse

pistes energiliselt, kas tohib ikka sisse tulla. Kuna Knips veel pelgab – tavaliselt toimetab ta Tallinna lastehaiglas – julgustab Triibu teda koos endaga sisse astuma. Igaks juhaks loeb ta kõlavalt ette: «Üks, kaks ja kolm!» ning klounid ongi esimeste laste juures, kelle naerukilkeid on isegi koridori kuulda.

Kuni nad lastega tegelevad ja ka vanemaid naerutavad, seletab Romola, et kõigil Doktor Klounidel on oma asi ajada. Tegu ei ole artistide, vaid vabatahtlikega, kes on võtnud südameasjaks muuta laste jaoks haiglateskkond rõõmsamaks.

«Monika on näiteks lasteaias õpetaja, Ruslan eripedagoog,» räägib Romola. Veel leiab teiste Doktor Klounide seas neid, kes muul ajal töötavad sotsiaaltöötajana, psühholoogi, massööri, näitleja või isegi lasersae montöörina. Haiglaklounide huumor põhineb energial ja mängulisusel ning tuleb pigem südamest kui peast.

Peale mänguuskuste peab haiglaklounidel olema hea intuitsioon, tundlikkus ja empaatiavõime. See töö ei ole emotsionaalselt lihtne, sest haiglas võib kogeda ka väga raskeid ja kaootilisi olukordi, mida tuleb delikaatselt käsitleda.

«Ka tuntud tegelased, nagu Pipi Pikksukk või Lotte võivad toredat tegevust pakkuda, aga minu arvates pakub klouni roll lastele kõige rohkem rõõmu,» usub Romola. Klounid pakuvad lastele lihtsalt rohkem võimalusi end välja elada ja saavad ka ise suurema mänguvõimaluse.

Aplausi saatel väljuvad Triibu ja Knips puhketoast ning asuvad valgete kitlite lehvides koridori tubadega lähemat tutvust tegema. «Kas siin on kedagi? Ei? Aga siin?» arutavad nad eri uksi paotades. Üht palatiust avades ahhetab Triibu üllatunult: «Oi! Siin on

lapsed!»

Selgub, et «lapsed» on neli teismeeas poissi – Romola tähendab kõrvalt, et tavaliselt on sellises vanuses noormehed kõige raskem publik. Suurtel poistel ei kõlba ju ometi klouni peale kohe naerma hakata, heal juhul nad ainult muigavad. Samas paistab nende silmadest välja, et ka nende jaoks muudab lõbus külastus päeva paremaks.

KNIPS LEIAB TURVAMEHE

Kui Triibu laste juurde marsib ja nendega tutvust tegema hakkab, jääb Knips tagasihoidlikult ukse juurde ootama. Eks ikka seepärast, et erasekretär Triibu austatud doktori korralikult sisse juhataks.

«Täna, siin ja praegu, esimest korda esineb teile kuulus... Kuulus...» alustab Triibu.

«Luuletaja,» kõhatab Knips.

«Kuulus luuletaja doktor...»

«Knips,» ütleb mees juba selgemalt.

«...doktor Knips!» kuulutab Triibu ja vaatab ootavalt ukse poole.

Knips astub ebalevalt mõned sammud akende poole. «Ma nüüd tulen siis? On kõik ikka korras? Mul peab olema kõik kontrolli all. Kas keegi aitaks mind äkki?» uurib ta poiste käest.

Sinises särgis Janno on nõus Knipsi turvameheks hakkama, kui selgub, et kuulus luuletaja kardab paaniliselt igasuguseid paugatusi, kärgatusi ja sähvatusi. Terve palat ja kõik voodialused on vaja läbi uurida, et oleks kindel, et kuskil ei varitse mingit ohtu.

Kui Janno kinnitab muiates, et kõik on tõepoolest korras, tutvustab doktor Knips oma uusimat luuletust, mis on õigupoolest laul. Triibu lööb triangliga algustaktid

ja Knips alustab sõrmi nipsutades rida «pip-pip-hohoo». Arglikult alustatud viisijupp muutub üsna ruttu kiireks ja võimsaks improvisatsiooniks kuni lõpeb äkilise «pabamm-iga».

Algul kõigutamatute nägudega noormehed itsitavad juba päris avalikult ning üks neist on doktor Knipsi esinemise ka mobiiltelefoniga videosse võtnud. Klounid uurivad, kas video sai ikka korralik ja kas mingi koht on vaja uuesti teha, aga kõik on etteastega rahul.

Edasi liikudes kohtame koridoris noort blondipäist haiglaõde, kes naerdes kloune tervitab ja rõõmustab, et pärast pikka karantiini, kui haigla oli külastajatele suletud, on neid taas näha.

Järgmine õde, keda kohtame, itsitab kloune nähes, et nende äkilise taasilmumise koos ajakirjaniku ja fotograafia ehmatuses esimese hooga terve haigla ära. Mõõda koridore meid ringi juhatahes räägib ta, millises palatis mitu last on ja miks klounid praegu neid vaatama ei saa minna. Küll on keegi just operatsioonilt tulnud või siis narkoosi all. Triibu tervitab heleda häälega kõiki vastutulijaid ja lapsi, Knips kihistab naerda ja teeb nägusid. «Teate, minagi tahtsin lapsena haiglasse tööle minna, aga mind pandi hoopis balletikooli,» teatab ta ühel hetkel usalduslikult.

LAUL SÜNNIPÄEVALAPSELE

Neuroloogia osakonna puhketoas on nädalavahetuse eel vaid kolm last kloune ootamas. Tavaliselt olevat neid vähemalt kümme, aga suurem osa neist on nädalavahetuseks juba koju saadetud.

Taas on Triibu esimene, kes laste juurde marsib. Knipsi takistab seekord arglikkuse asemel pael, mis kuidagi temaga koos üle ukse tulla ei taha. «Miks sa nüüd tulla

ei taha? Paha pael! Mis sul viga on? Läheme sisse, ära kard!» üritab ta paela korrale kutsuda, kuid miski ei aita – sikutab kloun palju sikutab, pael on kangekaelselt otsapidi ukse taga peidus.

Alles siis kui Lisette ja Rain appi tulevad, õnnestub neil sõnakuulmatu pael tuppä tömmata. Knips vabandab seda kokku kerides ja taskusse pistes, et muidu on pael tubli ja tuleb alati temaga kaasa, ei tea, mis talle täna sisse on läinud.

Naeru lõkerdavate abistajate kõrval istub emme süles väike Kerli, kes haarab kohe Triibu tähelepanu. Kloun kükitab põrandale, teeb suuri silmi ja uurib, kuidas pisikesel tüdrukutirtsul läheb. Üsna pea saab selgeks ka see, et Lisettel oli eelmisel päeval sünnipäev ning seda peab loomulikult peale õnnesoovimise kuidagi tähistama!

«Kuna su nimi on Lisette, siis ma laulan laulu, mis on pühendatud Lisettele,» teatab Knips uhkelt ja asub häält puhtaks kõhima.

«Oota!» satub Triibu ärevusse, sest kuulus doktor vajab ometi väärilist sissejuhust. Tutvustus kõlab nii uhkelt, et väike Kerli hakkab heameelest plaksutama ja Triibu tähelepanu on doktor Knipsist nii eemal kui veel olla saab.

Pärast järjekordset kõhatust kiinduvad aga kõigi pilgud siiski Knipsile, kes hakkab ette kandma hoopis värsket luuletust Lisetest, kes ilmub kuue jalaga hobuse seljas oma sünnipäeva tähistama.

Kuna oli lubatud laul, tuleb ka selles suhtes midagi ette võtta. Triibul hakkab kummalisel kombel kõht väga selgelt mõirgama (täpselt sama häält teevad patareidega mänguloomad), nii et nüüd vajab ka tema kellegi abi. Sünnipäevalaps saab enda kätte uhke triangi ja peaesinejaks valitakse Rain. Koos Triibuga laulavad nad ette «Põdra maja», mis meelitab pealtvaatajalt välja tormilise aplausi.

Knips on poisi laulust ja tantust ning väikese Kerli naerust nii võlutud, et teeb nägusid ja suisa keeldub toast lahkumast. Triibu otustab teda mullipuhujaga lepitada ja kui Knips suudab lastega võidu endale taskutesse piisavalt palju seebimulle koguda, on ta nõus liikuma järgmiste laste juurde.

Edasi tuleb minna Maarjamõisa haigla peahoonesse, Triibu ja Knipsi värvilised sokid ja lehvivad kitlid on hea märk, mille järgi õigest uksest sisse minna ja edasi liikuda. Kui välisriideid puhkeruumi paneme, uurib Triibu noorukeselt haiglaõelt, kas tal ka lapsi on.

Esimese hooga paneb selline küsimus neiu naerma, siis aga seletab ta, et haiglas on lapsi küll. Kui vanad ja kus täpselt, uurib Triibu, Knips sobitab aga vanemate ödedega tutvust ja räägib ka neile, kuidas tema ammune unistus oli saada haiglaõeks või äärmisel juhul arstiks, aga saatuse tahtel panid vanemad ta hoopis balletikooli ja nüüd on ta selle direktor.

Et klounide külastuspäev on eriline ka haiglatöötajatele, on igal sammul selgelt näha. Kõikjal, kus käime, löövad personali näod särama. Klounidele lehvitatakse juba kaugelt vastu ja hüütakse tervitusi. Knips on suures majas võtnud nõuks olla punktuaalne ja iga lapse juurde jõuda ning seda manitseb ta ka Triibut tegema.

LOATA KLOUNID EI KÄI

Suures liftis liitub meiega üks haiglatöötaja, kellelt Triibu esimese asjana uurib, kas tal ikka liftipilet on. On küll, kinnitab öde muiates, valge. Triibu haarab peast kinni ja annab talle igaks juhuks ka enda isiklikest varudest sinise soomekeelse pileti. Need õppevahendid said Doktor Klounid põhjanaabritelt kingituseks.

«Soomes saavad haiglaklounid raha nii riigilt, arstide ja ödede

ühenduselt kui ka haiglatelt. Neil on olemas igasuguseid vahendeid, näiteks lõbusad piletid, et alati oleks midagi olemas, millest juttu alustada ja mida laiali jagada,» seletab Romola.

Pärast paaris toas lastega kohtumist jõuame hematoloogია ja luuüdi transplantatsiooni osakonna usteni, mille ees tuleb kõigil külastajatel sinised kilesussid jalga panna. Klounid teevad sellest omalaadi võistluse, kes kiiremini ja korralikumalt sussid jalga saab. «Võistlejad kohtadele, valmis olla, LAKS!» teadustab Triibu, kui plaksutuste saatel väikesesse kastitaolisessa masinasse jalgu surume.

Kui sussid jalas ja käed pestud – käsi tuleb desinfitseerida iga kord enne ja pärast palatites käimist – jõuame ödede valvelaua juurde, kus taas kõigi näod naerule löövad ja kloune koguni kallistama tullakse.

Klounid uurivad huviga, mis ümberringi toimub. Mõnda palatisse ei tohi minna, sest lapsed puhkavad protseduuridest. Mõned lapsed ei tea, kes on Doktor Klounid ja kardavad süsti saada. Triibu ja Knips aga laulavad rahustuseks vaikset meloodilist lastelaulu ja liiguvad siis vaikselt edasi.

«Vastu tahtmist klounid ei käi,

kes neid näha ei taha, sellele ei tohi ennast peale suruda. Vahel ei taha keegi tükk aega ja ütlevad siis, et ah, tulge pealegi. Ja pärast on just nemad need, kes kõige rohkem naeravad,» jutustab Romola.

Kui klounid tulevad järjekordsest palatist välja, ei leia nad sõnu, kuidas patsienti kiita. «Suur poiss oli, aga kus alles itsitas, 16-aastane. Alguses häbenes, aga kui kiiresti muutus ja mis komplimente tegi!» ahhetavad mõlemad.

Onkoloogiaosakonnas ootab meid suur ja värviline mängutuba, kus on nukumajad, raamatutega kapid ja joonistamistarvetega laud, mille taga istub paar last. Üks neist on rohelisetriibulise pusaga seitsmeaastane Erik, kes meid juba majja jõudes koridoris piilumas käis.

TOREDAD IGAS KEELES

Kuni koridorist uudistab kloune inglise keelt kõnelevate noorte seltskond, püüab Triibu Knipsi tuppä meelitada. Suurest tähelepäanust on Knips taas veidi ehmunud ja vajab julgustamist. Erik hüppab kohe püsti ja uurib naerdes üle kõik lähimbruse nurgatagused ja ka lauaaluse. Isegi fotograafi kontrollib ta üle, et too midagi paha ei plaaniks. Kui poiss raporteerib

uhkelt, et ohtu tõepoolest ei ole, astub Knips lõpuks tuppä, lööb selja uhkelt sirgu ja pärast dramaatilist pausi tänab teda südamlilkult.

Nöör, mis eelmises majas kuidagi koostööd teha ei tahtnud, muutub järsku mikrofoniks ning Knipsist saab superstaar, kes esitab plaksutavale publikule järjest pöörasemaks mineva laulu «Besame mucho». Kui Knips on lõpetanud ja Erik naerust juba peaaegu luksib, tähendab ta kurvalt Triibule: «Sa ütlesid, et tuleb tõsine õhtu, aga siin üks naerab!». Selle peale nakatab naer ka teisi toasviibijaid ning ka ukse taga endiselt seisvad välismaalased plaksutavad, näod naerul.

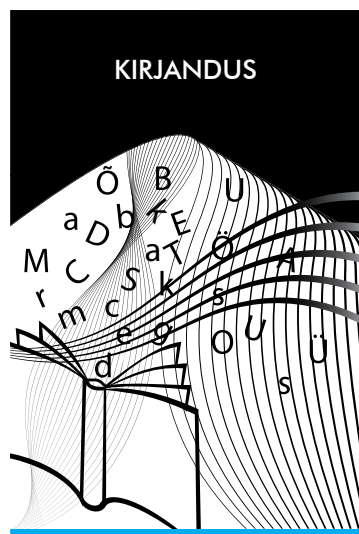
Haiglaklounid saavad hakkama igasuguse publikuga, neist on võlutud nii lapsed ja nende vanemad kui ka haiglatöötajad. Ka keel ei ole takistuseks, sest näiteks palatis, kus on väike Nikita, esitavad klounid suupilli saatel venekeelse laulu ja vestavad nii poisi kui ka tema isaga veidi juttu.

Kui palatid lõpuks otsa saavad ja kõik lapsed on nähtud, on isegi minul kahju klounidest lahkuda. Kahju on sellestki, et Tartusse ei paista haiglakloune juurde tulevat – kuigi sel aastal osaleb uute klounide koolitusel ligi kümme inimest, on neist kõik teistest linnadest. ☹

«Mitte-Tartu» teeb meele rõõmsaks

Sven Vabari toimetatud kogumiku «Mitte-Tartu» lugeja tutvub selle osaga Tartust, millele, olgu teadlikult või mitte, tavaliselt tähelepanu ei pöörata: Hiinalinna garaaživohang, Variku autoviadukt, Emajõe põhi, linna ümbritsevad võsad ja luhad, graffiti sildade all, 17. sajandi lapse luukere Meltsiveski tiigis. Küütri tänava metroopeatus. Autorite hulgas on uuema põlvkonna tuntumad Tartu kirjanikud ja kunstnikud, kellest paljud on seotud ka Tartu ülikooliga.

KIRJANDUS

Nele Sillaots

TÜ kirjalliku tõlke 2. aasta magistrant

Sattusin «Mitte-Tartut» lugema ideaalsel ajal: vastu hommikuid, kui pea enam lõputööst kinni ei võtnud, udune aju sõnu paksult täis. Minu kajakanaer kajas keset FI tühermaad püsti pandud viiekordses õõnsas püstakus, või nii mulle näis, virguvad linnud päris kõrva ääres kaasa hõiskamas. Läbi minu karbi ja naaberkaarpuhuse tuul (ja jumal teab, kes kõik veel) ning külmetas mu nina. Mul oli hea meel.

Kõigepealt rõõmustasid mind sõnad, see keelepüüdis ajas kohati hirmsasti naerma. Veenduge ise. «Mitte-Tartu» on tõeline sõnavingerpusside ilutulestik. Mida kõike ei saa eesti keeles kokku panna ja koost lahutada, luua uusi sõnu, mis näevad välja või kõlavad peaaegu nagu päris, aga mitte päris. Vahel tuleb neid lugeda nii kiiresti, kui saad, et imetabased kordused sind kaasa lennutaks.

Tõepoolest! See raamat on valss ja lugeja on seal see linalakk neid. Teinekord pead lugema kinnisilmi, iga hoolega valitud troobiga ühte sulades, et see su luuniitides helisema lööks. Korduma pandud keelemäng, laulvate häälikute luule, täpsete tehniliste terminite teravus, ja keel, mis ei takista, vaid kannab lugeja mööda jutujõge ivani: Tartut on nii palju kui temast rääkimise võimalusi. Temast rääkimise vahendid sulavad siin emakeelest täiesti loomulikult moel näiteks esperantoks (Lauri Pilter «Rälby ja Tarby»), inglisekeelsete menufraaside hõbelõngad sees.

Järgmiseks imestas ajaloole üle. Kui mitmekihiline saab üks paik olla, kui palju minevikku siin on! Meie elame ja tallume kõik nende paljude ammuelanud inimeste elusaatuste ja risu otsas. Oo, see

kultuurikiht on paks. Eelmisel nädalal nägin sellist netikommentaari: «Keskkonna vaieldamatu mõju inimese tervisele. Lagu ja varemed ümberringi, inimtühjad tänavad, poolenisti kinnikasvanud jõekene võsastunud kallaste vahel, kõrvulukustav hakkide kisa – hääbuv Tartu on äärmiselt depressiivne väikelinn». Oi, sõber, kui sa vaid teaks! Kui sa vaid hoomaks, kui kaua Tartu juba hääbub ja õilmitseb! (vt nt Meelis Friedenthal «Kass» ja Aare Pilv «Servad»)

Inimest, nii nagu linnaruum teda mõjutab, käsitletakse õige mitmest tahust. Lugude autorid ise on elavad legendid ja mis rõõm on olla nende kaasaegne! Berk Vaher, kes kõnnib seda linna mööda, laps linaga kaelas, keedetakse pärast oma hukkaamist kontide küljest lahti ja ta skelett riputatakse kaela hiiglaslikule berk vaheri monukale, mis saab kõrguma Toomemäel. (Erkki Luuk «Nõiutud X») Mehis Heinsaare taga ja ees puhkeb täheleavane öide kõikide linnade linna uinuv kõikide tänavate tänav. («Ta on valmis ja ootel»)

Kui tema kuusteist aastat vaikinud tartlane lõpuks suu avab, voogab sealt jõeluhaudu, mis mässib pidulised selgusse, valgusse. Kus veel, kui mitte Illegaardis?

(«Kuusteist vaikus aastat») Kiwa on kasvanud militaarlennuvälja äärses kemikaalijärves, jõepaatide ja kastmisseinide rütmis. («T-st») «Jõgi korraldab maa vereringet, jõeluht on kultuuri häll, üleujutused on ajaarvamise sõlmpunktid. (...) Inimese käekäik sõltubki peamiselt tema suhetest jõega,» kirjutab Tanel Rander.

Mitte-Tartut näeme ka pildidel. Eessõnas kirjutab koostaja Sven Vabar, et fotode autor Kaja Pae «võttis kogumiku tarvis ette ambitsioonika projekti – käia läbi ning pildistada üles Tartu linna piirid». Pae talvistel pildidel näeme erilist valgust. Kui maa on valge ja õhk on vett täis ning taevast ripub lumest raskena väga madalal, võid omal nahal kogeda lõpmatust ja ajatust: seisa linnaservas seljaga majade poole ja näed, et silmapiiri ei ole. Taevast ja maa on ühte värvi, nii kaugel, kui silm seletab, sulavad nad udus ühte. Kui end ümber pöörad, koged teistmoodi reaalsust – on küll majad, aga neist näeb läbi.

Vahel ilmutab end madal õhtupäike ja kui akendel on klaasid ees, peegeldavad need lõõma, nii et tundub nagu põleks seal tuled, nagu seal elatakse. Oota ööd ja satud kummastavasse keskkonda kesk lumest turritavaid kõrrelisi, kesk pimedust eikellegimaal: suur kilesse mässitud maja, tuled põlemas sees. Raamatust ilmneb nii selgelt, kuidas need «mitte-kohad» ei ole seda igapähele. Seal kolatakse, õõbitakse, tehakse kunsti.

Mahajäetud majad on osa sellest põlistunud Tartu ajaloo kihist, mida lammutada ei anna. Varemeile võidakse istutada terve küprokküla koos muru ja lippaadadega, aga nende alla jäänud ajalugu mõjutab uusasukaid nende teadmata. See on nii ka kesklinnas, nagu loome Vabari abstraktsete

Mitte-Tartu

2012. aastal ilmunud kogumik «Mitte-Tartu» pakub põnevat lugemist.

väljakute kohta jutust «Tartu kaks legendikku».

Vahel on kohad seest suuremad kui väljast. Kuhu viia turist? Päril turvaline trajektoor ulatub kaubamajast Rütli tänava keskele ja ülikooli peahoonest Wilde'i nurgani. Päise päeva ajal tasub Toomemäel patseerida (kui just Inglisid ei põle). Eks noor tudeng paneb julge näo pähe ja praalib Genklubi ja Zavoodi esisel, kambakesi jõuab ikka üle kaarsilla ühikasse tagasi. See ülejäänud, Hiinalinn ja Anne-linn, kahtlased Supilinn ja Karlova, unised Tammelinn ja Tähtvere, ja

need noh – tundmatud Raadid ja Ropkad, Varikud ja Veerikud, aga kindel ei ole, on äärmiselt depressiivne, hääbuv väikelinn, lohutab end Kooli tulnud külalaps.

Ent ka tema saab kord liiva-kristalliks sellesama mere põhjas, tuuleks, mis jääb Kooli kuue samba vahele löksu, suvise jõeoru leitsaku kuivaks tänavatolmuks tennistega ringi tassida. Saab üheks kõigist mitte-inimestest inimeste seas, linnas, mille igas kihis ja servas laiub, kihiseb ja kõrgub mitte-linn, selle jõe kaldail, mille põhjas on lademetes ammust ilma mitte-asju. ☹

Esimene Eesti börsifirma naisjuht Katre Kõvask julgustab unistama

15. maist asub Premia Foodsi juhatuse esimehe ametisse senine juhatuse liige ja turundusdirektor Katre Kõvask, kes on sellega esimene Eesti börsifirma naisjuht.

Sigrid Rajalo
sigrid.rajaloo@ut.ee

Tartu ülikoolis 1998. aastal majandusteaduse bakalaureusekraadi kaitsnud Katre Kõvask ei pea nais- ja meesjuhtide stereotüüpide loomist vajalikuks, määravad on siiski isikuomadused, teadmised ja kogemused. «Premia kogemuse põhjal võin väita, et meie meeskonda kuuluvad need inimesed, kes on osutunud konkurssidel kõige tublimateks,» lisas ta ja täpsustas, et Premia valib oma meeskonnaliikmeid alati väga hoolikalt, pidades tähtsaks ka uute inimeste sobivust ettevõtte kultuuriga.

«Premia Foodsis olen töötanud praeguseks seitse aastat, tunnen ettevõtet, meie äri ja oma meeskonda. Selle ajaga oleme palju saavutanud ja ilma suurepärase meeskonnata ei oleks see olnud võimalik. Sihid on meil selged ja plaanid on paigas».

Tartu ülikooli akadeemilist majandusharidust hindab Tartust pärit Kõvask heaks baasiks, et edasi õppida ja ka töist elu alustada. Tema enese jaoks oli pärast keskkooli lõppu Tartu ülikooli astumine loomulik valik, sest TÜ arstiteaduskonna on lõpetanud tema ema ning esimese Eesti vabariigi ajal töötas ülikoolis professorina tema vana-vanaisa. «Teaduskonna valik oli siiski seotud väikese seiklusega, nimelt

olin lapsena kindel, et minust saab arst, sisseastumisel viisin aga dokumendid õigusteaduskonda, millest napilt ühe punktiga välja jäin.» Kuni järgmise aasta sisseastumiskatseteni töötas ta ühes alustavas reklaamiagentuuris ja nakatus seal turunduspsühhikuga, mistõttu valis hoopis majandusteaduskonna. «Väliskaubandus lisandus turundusele seetõttu, et valdkond oli huvitav ja silmaringi oluliselt laiendav, turundust täiendav ning õppejõud olid samuti inspireerivad.»

Meeldejäävaimatest õppejõududest tõstab Kõvask esile praegust akadeemikut ja rahvusvahelise ettevõtluse professorit Urmas Varblast. «Tema loenguid ja ettekandeid püüan tänaseni jälgida nii palju kui võimalik. Urmas Varblase viimane väga huvitav ja mõtlemapanev loeng oli 2012. aasta Eesti toidutööstuse liidu aastakonverentsil.» Värvikaid ja nõudlikke õppejõude oli teisigi, kes samuti kujundasid toonaste majandustudengite silmaringi.

Kõvaski kursusel oli 150 inimest, ligi kolmandik kõneles emakeelena vene keelt, nii et suhtlemist ja ühiseid üritusi oli suure seltskonna tõttu õppetöö kõrval palju.

Nagu paljud tänapäeva tudengid, töötas ka praegune Premia juht juba kooli ajal, täpsemalt reklaamialal. 2000. aastal kutsus Premia Foodsi juhtimise peagi Kõvaskile üle andev Kuldar Leis noore naise tööle Tartu lähedal asuvasse joogitööstusesse AS Õsel Foods. Toonastel omanikel oli plaan tulla turule uute mahladega, millele oli tarvis välja mõelda kaubamärk ja turunduskontseptsioon. Kõvaski abil toodi turule tänini tugev ja elujõuline Aura kaubamärk. Seega on

Kõvask alates 2000. aastast olnud seotud toidutööstusega. «Toit on hingega äri, kes sellest vaimustub, see niisama lihtsalt enam ala ei vaheta,» on Kõvask kindel ning soovib ka praegustele üliõpilastele ennekoike julgust unistada ning teha seda, mis on hingelähedane.

Töö kõrvalt ei saa aga tippjuhtki unustada puhkamist. Kõvaski hinnangul on aeg, mil oli kombeks uhkustada sellega, et aastate kaupa ei puhatud, ümber saanud ning ka tema peab puhkust tähtsaks. «Ilma puhkuseta langeb produktiivsus, puuduvad värsked mõtted ning kannatab tegelikult terve meeskond. Seega püüan aastas paar-kolm nädalat selleks alati leida.» Kõvask peab lugu aktiivsest puhkusest ning tähtis on keskkonnavahetus, kuid suvisel ajal eelistab ta olla Eestis ja nautida siinset nappi, kuid ilusat suveaega.

Tartu ülikooli tudengite ette on Kõvask pärast lõpetamist sattunud aeg-ajalt külalislektorina ning puutunud TÜ teadlastega kokku tehnoloogia arenduskeskuse kaudu, millest on olnud abi nii Premiale kui ka paljudele teistele toidutööstusettevõtetele.

Kõvaski hinnangul on teadlaste ja ettevõtete vaheline koostöö võrreldes näiteks kümne aasta taguse ajaga palju paremas seisus. «Ettevõtjad julgevad pöörduda teadlaste poole, teadlased omakorda on valmis tegelema ettevõtjate probleemidega,» täpsustas ta. Koostöö saab veelgi edeneda vaid enama suhtlemisega, samuti peab Kõvast tähtsaks, et kõrgharidust andvad õppeasutused annaksid tänapäevast ja maailmatasemel haridust. «See viib ettevõtlust ja tervet meie majandust edasi.»

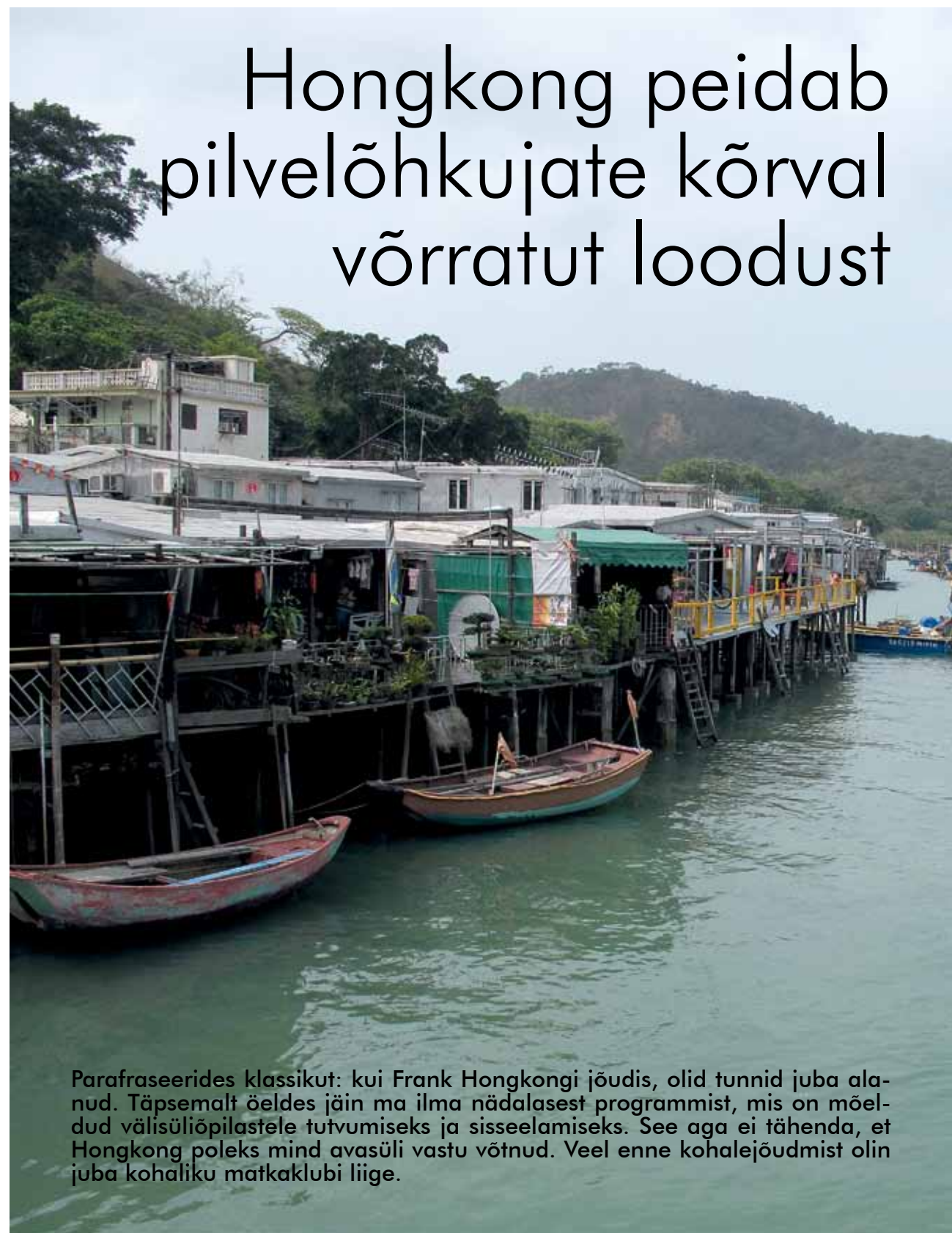
PREMIA FOODS

Premia on ennekoike tuntud kui Eesti vanim jäätisetootja, kuid firma tootevalikusse kuuluvad ka külmutatud ja jahutatud toiduained nagu juurviljad, marjad, liha- ja kalatooted, pelmeenid, pagaritooted jne. Ettevõtte müüb toodangut Baltimaades ja Skandinaavias. Firma annab tööd ligikaudu 700 inimesele ning on turuliider või esimese kahe suurema hulga kõigis oma ärisegmentides. Firma on noteeritud NASDAQ OMX Tallinna Börsi põhinimekirjas alates 5. maist 2010.

Premia juht mõönab, et vahepealsetel aastatel on tekkinud palju kõrgharidust pakkuvaid õppeasutusi, mille tase ei ole ühtlane ja kus tulemuseks on muu hulgas erineva kvalifikatsiooniga ärijuhtide liiga suur hulk, samas kui tugevaid spetsialiste on väärtustatud märgatavalt vähem.

«Isiklikult arvan, et tähtis on tasakaalustatus: vaja on nii ärijuhte, insenere, arste kui ka keemikuid ja füüsikuid ja nii edasi. Liiga palju ühele või teisele poole kaldu olles võib juhtuda, et tööturu vajadustele ei suudeta ülikooliharidusega õigel ajal reageerida.» Samuti on tema sõnul selge vahe, kas inimene saab hariduse akadeemilisest Tartu ülikoolist või mõnest rakenduskõrgkoolist. Ootused ja eeldused on nende õppeasutuste puhul erinevad, seda on tähtis tulevastele tudengitele õigesti edastada, et igaüks saaks teha õige ja just temale sobiva valiku.

Hongkong peidab pilvelõhkujate kõrval võrratut loodust

Parafraseerides klassikut: kui Frank Hongkongi jõudis, olid tunnid juba alanud. Täpsemalt öeldes jäin ma ilma nädalasest programmist, mis on mõeldud välisüliõpilastele tutvumiseks ja sisseelamiseks. See aga ei tähenda, et Hongkong poleks mind avasüli vastu võtnud. Veel enne kohalejõudmist olin juba kohaliku matkaklubi liige.

Frank Jüris
TÜ religiooniuringute magistrant

Nimelt tutvusin lennul Helsingist Hongkongi keskealise daamiga, kes oli Londonis õppivatel lastel külas käinud ning kes kutsus mind liituma kohaliku matkaklubiga. Järgneval kahel kuul ärkasin igal pühapäeval kell 7, et selle daami pere ja sõprade seltsis matkata. Matkaklubi noorima ja ainsa välismaalase liikmena olin erilise tähelepanu all ja läbisin koos veedetud ajal Hongkongi ajaloo ja kultuuri kiirkursuse, mille eest olen oma võõrustajatele südamest tänulik.

Matkaklubi liikmeks astumata poleks ma eales tutvunud Hongkongi võrratu loodusega. Mu varasemas kujutluses oli linn pilvelõhkujatega palistatud troopiline saar, kuid tegelikkuses sisaldab Hongkong endas enamasti väikesed saared autentsete kaluriküladega, mägised matkarajad ja valge liivaga rannad moodustavad Hongkongi senitundmatu olemuse. Mägedes matkamine on hongkonglaste ajalooline meelistegevus, aga tänapäeval pakub see eelkõige väljapääsu betoondžunglist.

Minu eriliseks lemmikuku kujunesid rännakujärgsed ühised lõunasöögid matkaklubiga.

2010. aastal töötasin Aieseci kaudu pool aastat Lõuna-Hiinas

Guangdongi provintsi ühes lasteaias inglise keele õpetajana ning seal olid mulle jäänud arusaamatuks hiinlaste veidrad lauakombed või pigem nende puudumine. Matsutamine ja kanakontide asetamine lauale ei jätnud endast väga tsiviliseeritud muljet.

Uute tuttavate abil hakkasin nende lauakombeid paremini mõistma. Need on tugevasti mõjutatud Hiina kultuuri läbivast «pojalikkuse» mõistest. «Pojalikkus» on konfutsianistliku patriarhaalse ühiskonna tugisammas ja seisneb vanemate põlvkondade austamises. Restoranis süües on tähtsal kohal teiste teenindamine ja hõrgutisi pakutakse kõigepealt vanimale endi seast. Erinevalt lääne traditsioonist, kus toidu jaotamine käib põhimõttel: kes ees, see mees.

Sotsiaalsuse arvestamine igapäevaelus on Hongkongis tähtsal kohal. Hiinlaste jaoks on oluline mitte kaotada n-ö oma nägu, sest inimese iseloom avaldub suhetes teistega. Ligimestega arvestamata poleks 7 miljonil inimesel lihtsalt võimalik elada koos 1000 ruutkilomeetri suurusel maalapil. Sellest hoolimata valitseb Hongkongis ääretult suur majanduslik ebavõrdsus. Gini indeksi näiduga 53,7 ollakse paremal järjel ainult Aafrika ja Lõuna-Ameerika riikidest, samas ollakse aga Hiinast tagapool. Skandinaavias on Gini indeksi järgi ebavõrdsus poole väiksem.

Hongkongi odava tööjõu moodustavad Filipiinidelt ja Indoneesiast sisserännanud koduabilised ja lapsehoidjad, kes kuus päeva nädalast elavad tööandja juures kodus. Üsna südantlõhestav on vaatepilt Hongkongi südalinnas, kus ainsal vabal päeval ehk pühapäeval täituvad pargid ja tänavad

filipiinode ja indoneeslastega. Harv pole juhus, kui ruumipuuduse tõttu peetakse piknikuid otse tänavasillutisel, istumise all ainult papist kartong. Jumalateenistusi peetakse metroosse viival trepil, taamal paistavad luksusbrändide butiigid.

Haridust hinnatakse Hongkongis kõrgelt. Kel vähegi võimetus, paneb oma lapsed tasulisse rahvusvahelisse kooli, et võsukesed omandaksid perfektse inglise keele. Harv pole juhus, kui lapsed saadetakse juba põhikoolis Austraaliasse või Inglismaale internaatkooli.

Eliitkoolid on tavaliselt kas ainult poistele või tüdrukute mõeldud õppeasutused. Korru-sekaaslane ühiselamust tunnistas, et ülikoolis on tal esimest korda pärast algklasse klassioed. Hilistel õhtutundidel on ühiselamus sageli kuulda kiljumist ja naeru. Kõik patsist sikutamised, mis jäid varem tegemata, tehakse ülikoolis tasa.

Hongkongi baptistlik ülikool (HKBU) asub Kowloon Tongis, mis on üks kalleima kinnisvaraga piirkond terves Hongkongis. Kõik ülikooli hooned paiknevad üksteisele lähestikku ning kõik eluks vajalik, nagu poed ja söögi-kohad, on käe-jala juures. Mina valisin Hongkongi baptistliku ülikooli sealse tugeva religiooni- ja filosoofiateaduskonna tõttu.

Ühiselamus elatakse kahekuupa toas. WC ja vannituba on kasutatada nelja inimese peale. Terve korruse peale on üks köök, mida sageli kasutatakse ka õppimiseks ja vaba aja veetmiseks. Elanikud on sageli jaotunud eraldi hoidvateks rühmadeks: kohalikud tudengid, mandri-hiinlased ja välisüliõpilased. Välisüliõpilased jagunevad omakorda kinnisteks

rühmadeks ameeriklaste, inglaste ja prantslaste näol. Nendest rühmadest on ka enim välisüliõpilasi. Suhtlemine eri rühmade vahel on aktiivsem nende õpilaste puhul, kes ühtegi nimetatud rahvusesse ei kuulu.

Loengute tase on kõrge ja õpilastelt oodatakse aktiivset osavõttu seminaridest, mis toimuvad igal nädalal paralleelselt loengutega. Mul õnnestus kuulata tänu Fulbright Scholari programmi külalisõppejõu dr Ng Wing Chungi loengut Hiina ajaloo.

Dr Ng on kaasaegse Hiina ajaloo ekspert ja tema loengutes käsitleti süvitsi Hiina ajaloo sõlmpunkte. Kuna Tartu ülikoolis puudub Aasia õppetool, olen äärmiselt tänulik selle võimaluse eest kuulata loenguid Hiina ajaloo, filosoofiast ja meditsiinist.

Kõik minu kursusekaaslased olid bakalaureusetaseme üliõpilased, kes ehteestlaslikult eelistasid loengutes vaikida, tihtilugu olid aktiivsemad sõnavõtjad just välisüliõpilased. Magistritaseme üliõpilased käisid koolis enamasti töö kõrvalt ja nende loengud algasid alles pärast tööpäeva lõppu. Kohalike sõprade käest uurides selgus, et pärast bakalaureusekraadi omandamist eelistatakse kohe tööle asuda.

Kohalikud üliõpilased on aktiivsed tudengiorganisatsioonide liikmed. Mõlemas ühiselamus on kaks tudengeid koondavat organisatsiooni ehk *hall*'i, mis vastutavad vaba aja veetmise ja tudengielu puudutavate küsimuste eest. Igal korrusel elab *hall tutor*, kes otseselt vastutab oma naabrite käekäigu eest. Lisaks sellele on kõiki organisatsioone ühendav õpilasnõukogu ja väiksemad huviringid.

Eri organisatsioonidesse kuu-

Ruumipuuduse tõttu peetakse vabadel päevadel piknikke ka otse tänavail, istumise all papitükid.

Fotod: 2x Frank Jüris

lumine röövib enamiku tudengite ajast. Üliõpilased, kes ühtegi organisatsiooni ei kuulu, toovad põhjenduseks kartuse, et keskmine hinne võib muu tegevuse tõttu langeda.

Seni meeldejäävaima elamuse on pakkunud osalemine *hall*'ide korvpalliturniiril, kus hoolimata kaotusest ja väljalangemisest võisin end tänu *hall*'i liikmete palavale toetusele tunda võitjana.

Välisüliõpilastalitus korraldab peaaegu igal nädalal üliõpilastele üritusi, alustades matkadest looduskaitse kohtadesse ja lõpetades tantsukursustega. Üliõpilastele jagatakse tasuta pileteid kontsertidele ja igal võimalusel üritatakse teha siinolek võimalikult meeldivaks.

Teine meeldejäävaim sündmus oli kindlasti kohtumine Tartu ülikooli delegatsiooniga. Mitte igal üliõpilasel ei ole võimalust kohtuda näost näkku oma koduülikooli rektoriga ja seda hoopis teise riigi pinnal. Rektor Volli Kalmu juhitud delegatsioon lõpetas ringkäigu Hiina ülikoolidesse just HKBU-s. Olen siiralt tänulik Hongkongi baptisliku

ülikooli välislähetuse talitlusele, et mind kutsuti koos teiste siin õppivate eestlastega ühisele õhtusöögile. Ääretult tore oli vahetada kogemusi Aasiast ja Hiinast vabas õhkkonnas.

Soovitan soojalt kõigile üliõpilastele, kes soovivad Hiina kultuuri ja ajalugu lähemalt tundma õppida, alustada just Hongkongist, sest riigi teiseks ametlikuks keeleks peale kantoni on inglise keel ning seetõttu on Hiina ühiskonda sisesulamine valutum. Hongkongi baptistlikus ülikoolis pakutavad loengud on kõrgetasemelised, raamatukogu Aasia kirjanduse loetelu suur ja õppimistingimused ideaalilähedased.

Välitalituse korraldatavad üritused on huvitavad ja loovad võimaluse sõprussidemeteks üle terve maailma. Niipea kui koju jõuan, peangi hakkama korraldama vastuvõttu Hongkongi sõpradele, et neile omakorda Eestit tutvustada. ☺

Õpinguid toetas Euroopa Liidu Euroopa sotsiaalfond programmi DoRa raames. Programmi DoRa viib ellu sihtasutus Archimedes.

OSKUS VAADATA MITTE AINULT MUNAMÄE, VAID KA TÜ MÄETIPUST

Erik Puura
TÜ arendusprorektor

Sir Winston Churchill on öelnud, et laias laastus võib inimesed jagada kolmeks: ühed, kes tapetakse arvetega, teised, kes muretsevad end surnuks ja kolmandad, kes surevad igavusest.

Tundub, et elu mõtteks on tõestamine, et tal ei olnud õigus. Tõsi, igav Eestis endiselt ei hakka, kuid küsimus, kuidas arvetemere laineharjal purjetades mitte muretsema, vaevab enamikku.

Juhin komisjoni, mis töötab välja Tartu ülikooli järgmist arengukava ning jagan sellega seoses tekkinud mõtteid. Tartu ülikoolil oleks lihtne kopeerida mitte ainult lähenemist, vaid ka põhimõtteid näiteks Põhjamaade ülikoolide arengukavadest. Helsingi ülikooli juhtlause on näiteks «Parim maailma heaks». Kas Tartu ülikool võiks võtta endale sama juhtlause? Isegi hümnid on meil ju Soomega sama viisiga.

Arengukava komisjon, kuhu kuuluvad professorid ülikooli kõikidest valdkondadest, leidis, et me ei saa endale seda lubada. Me pole lihtsalt nii rikkad ja meie roll Eesti ühiskonnas on teistsugune. Loomulikult on Tartu ülikool paljudes teadusvaldkondades maailmas esirinnas ja me oleme selle üle uhked, kuid me peame ülikooli rolli ja eesmärgid hoopis paremini lahti mõtestama.

Olgu siinkohal toodud veel üks Winston Churchill'i ütlus, et pole küllaldane anda endast parim, mõnikord tuleb teha seda, mida on vaja.

Ülikooli rollide selgitamisel ja eesmärkide püstitamisel oleme jaganud süsteemi kontsentristeks ringideks. **Esimeses ringis** moodustavad kõik allüksused ülikooli kui organisatsiooni.

Teine ring on Tartu linn. Siin näeme tegemata tööd, sest seni pole ei linn ega ülikool teineteise arenguplaanidega oluliselt arvestanud.

Kolmas ring on Eesti. Seostada Eesti rahva heaolu, tervist, keele ja kultuuri säilimist, keskkonna ja majanduse olukorda publikatsioonide arvuga rahvusvahelistes teadusajakirjades on väga keeruline. Tartu ülikooli tähtsus terve riigi arengule on tõenäoliselt suurem kui mis tahes ülikoolil mis tahes teises riigis.

Neljas ring on Läänemere regioon. Oleme unikaalses geograafilises positsioonis rikaste Põhjamaade, meie mäta otsast mõõtmatu Venemaa avaruste ning saatusekaaslastest lõunanaabrite vahel, kuid räägime sageli rohkem karmi konkurentsi võimalustest Ukrainas ja Hiinas, kui oma paiknemisega kaasnevate võimaluste kasutamisest, mis annavad meile konkurentsielise. Olin hiljuti Narvas ja üks ettevõtja, kellega soovisin kohtuda, oli paraku lapsega arsti juurde läinud. Kuhu ta läks? Peterburi,

sest see on lähemal kui Tallinn! Kui palju me tõsiselt mõtleme koostööle Läti ja Leeduga, välja arvatud juhul, kui Euroopa Liit seda toetab?

Viies ring ongi Euroopa Liit. Tõukefondide abiga avanevad meile võimalused, millega jälle kaasnevad ka ohud: oht ehitada üles süsteemid, mida me pole tulevikus võimelised haldama, oskamatus hakkama saada ja üldse eksisteerida, kui lõpeb jada, kus abikõlblikkuse silti endale alandlikult külge riputades oleme suutnud järjekordse projekti 5000-leheküljelise finantsaruande riulisse panna. Mis ikkagi on see tark, arukas või nutikas spetsialiseerumine, millest Euroopa Liidus räägitakse?

Tehnoloogiainstituudi direktorina tegin ettekande meie arengust paljude riikide europarlamenti saadikutele. Küsimuste ringis tõsis käsi ning minult küsiti, mida ma arvan Lissaboni strateegiast. Hetkeks olin šokis, sest sellist küsimust ma küll ei oodanud, kuid oskasin end kokku võtta ja ütlesin, et minu arvates tähendab see tugevaid regioone. Hiljem kommenteerisid parlamentäärid, et keegi polnud neile siiani nii head vastust andnud. Mina omakorda sain aru, et keegi ei teagi õiget vastust, vaid strateegia kirjutatakse valmis ning vastuseid käiakse siis otsimas. Tuli juba kolmandat korda meelde Winston Churchill, kes mahuka strateegia kohta on öelnud: «Selle dokumendi pikkus kaitseb seda hästi lugemise riski eest.»

Ja lõpuks on **kuues ring** loomulikult maailm.

Sageli on meie peamine puudus kõike oma mäta otsast vaadata ning oskamatus ülemaailmselt mõelda. Tartu ülikooli mäetipp Kesk-Pamiiri Kõrge Seina ahelik on 6350 meetrit kõrge. Me ei saa vaadata maailma Munamäe otsast.

Veel enne jaanipäeva peaksid arengukava diskussioonid olema peetud kõikides allüksustes. Ma ei tea sellise kontsentriste lähenemise analoogi, nii et protsess saab olema huvitav.

Samas on tegevused, mis ei oota. Üks nendest on areng ettevõtliku ülikooli poole, mille oleme koos majandusteaduskonnaga tõsiselt käsile võtnud. Ettevõtlike ja ettevõtlikkuse õpe ning praktilised tegevused, nagu ideelabori abil huvitavate ideede realiseerimine, on hakanud laienema majandusteaduskonnast kogu ülikoolile just majandusteaduskonna ja selle aktiivsete noorte inimeste eestvedamisel.

Lõpuks ülikooli vilistlastest. Me peaksime küsima ja suutma kasutada meie vilistlaste aega, et anda oma tudengitele edasi lisaoskusi ja luua neile paremad võimalused. Meetodeid on palju: loengud elust enesest, juhendamised, praktikavõimalused, otsene nõustamine, vahvad üritused. Tegelikult me ju kõik hoolime, aga oma töökoormuse juures ütleme sage-li, et meil pole lihtsalt aega kõigega tegelda. ☹

Tekst on kirjutatud Erik Puura 20. aprillil TÜ majandusvilistlaste kokkutulekul peetud kõne põhjal.

VIRTUAALSKELETT MÄNGIB VIULIT

Varje Sootak

varje.sootak@ut.ee

Tänu arvutianimatsioonile on tänapäeval võimalik näidata läbipaistvat inimkeha liikumises. Nii näeb ka ülikooli ajaloo muuseumi Morgensterni saalis ühe Dresdeni filharmoonia orkestri viulimängija figuuri eeskujul valminud filmilõiguse inimese tegevuse peegeldust ajus ning lihaselise keha sujuvat üleminekut skeletini.

Virtuaalinimest ja teisi anatoomilisi õppevahendeid viimase 500 aasta jooksul tutvustab Eesti tervishoiumuuseumi näitus «Kuidas näidata inimest?».

THEATRUM ANATOMICUM

Tänapäeval saab anatoomia õppimisel kasutada peale prepareerimise atlaste jooniseid, mudeleid, röntgenülevõtteid, virtuaalseid õppeprogramme jm. Sajandeid tagasi toetuti üksnes lahanguitele ja leitud luudele. Anatoomiliste õppevahendite ajaloo stendilt loeme, et esimesed lahanguid tegid teadaolevalt e.m.a Vana-Kreeka arst ja arsti eetikavande autorina tuntud Hippokrates ning filosoof Aristoteles. Õppelahanguid hakati sagedamini tegema alles 14. sajandil, keskajal takistas seda kiriku keeld. Esialgu õppisid tudengid anatoomiat lahanguid jälgides, 18. sajandist alates lubati ka neil endil praktiseerida.

16. sajandil paelus lahkamine koguni kõrgema seltskonna huvi ning ülikoolides käidi kuulamas avalikke anatoomialoenguid, milleks ehitati eraldi anatoomiateatrid. «Enamasti eelnesid demonstratsioonidele kindla korra järgi üles ehitatud loengud: kõigepealt sisenes rektor, siis ülikooli doktorid, samuti

Veneetsia aadel, kes kõik võtsid sisse oma kindlaksmääratud ruumi üliõpilased, kes istusid või seisid viimastes ridades,» on kirjutas Juhan Maiste koostatud Johann Wilhelm Krause 3. kataloogi raamatus. Eda Tursk kirjutab seal oma artiklis, kuidas anatoomiliste uuringute kasvades muutusid lahanguid omalaadseteks muusikaliste vahelaladega etendusteks. «Lahatud inimkeha demonstratsioon kujunes sündmuseks, millelt oodati esteetilise ja filosoofilise elamuse pakkumist laiemale vaatajaskonnale, milleks omakorda vajati üha uusi ja suurejoonelisemalt väljaehitatud ruume.»

Esimese ringikujulise *theatrum anatomicum* i rajas 1594. aastal Padua meditsiiniprofessor Alexander Benedictus. Sellest ja 1596 ehitatud esinduslikust Leideni anatoomiateatrist sai eeskujudeks Euroopas. «Anatoomikumide ehitamisel sobisid eeskujudeks antiikne teater ja kupliga kaetud tempel. Rooma amfiteatri ja Kreeka teatri tõusvad pingiread olid kõige funktsionaalsemad selleks, et kindlustada lahkamise vaadeldavus,» kirjeldab kunstiteadlane Jaak Kangilaski ülikooli ajaloo muuseumi vana anatoomikumi kogumikus. Oma *theatrum anatomicum*, vana anatoomikum on 1805. aastast Tartuski.

Näituse stendidel on näha pilte esimestest kuulsatest arstidest, õppelahangutest, Leideni anatoomiateatrist, Rembrandti ühest maalist jpm. Tartu ülikooli asutamise aastal 1632 signeeris Rembrandt esmakordselt oma täisnimega õlimaali, milleks oligi seesama esimene suur gruppportree «Doktor Tulp`i anatoomi-

mialoeng». Rootsiaegse Tartu ülikooli esimene meditsiiniprofessor Johann Below (1601–1668) tegeles arstide õpetamisega ka lahkamistega. Tema vennapoeg professor Jacob Friedrich Below (1669–1716) korraldas aga 1697. aastal esmakordselt ühe meessoost ja naissoost laiba avaliku lahkamise, mis kujunes Tartus sensatsiooniks.

Tartus õppinud Poola loodusteadlane Benedykt Dybowski on mälestustes meenutanud, et anatoomiaprofessor Carl Bogislaus Reichert (1811–1883) pidas anatoomia õppimist hädavajalikuks kõigile kultuuriinimestele. See olevat kõigist teadmistest kauneim ning kes oma keha anatoomiat ei tundvat ega oskavat võrrelda loomadega, olevat nõme, tundku ta pealegi kõiki filosoofiasüsteeme ja kandku oma mälus tervet ajaloo ballasti. Reichert pöördunud tulevaste meedikute poole väidetega: «Te peate teadma anatoomiat nagu meieisapalvet, kui teid öösel äratatakse /.../, siis peate viivitamatult nimetama kõik luud järjest /.../». Ta nõudnud isegi ajaloo aastaarvude mäletamise asemel anatoomiliste arvude teadmist ja nimelt, et inimese luukeres on 226 luud, neist peas 29 jne.

JOONISED JA ÕPIKUD

Esimesed illustatsioonidega õpikud, joonistused ja kaardid jõudsid anatoomiaõppesse lisaks lahanguitele 14.–15. sajandil.

«KUIDAS NÄIDATA INIMEST?»

Anatoomiliste õppevahendite ajaloo näitus TÕ ajaloo muuseumis on avatud 30. juunini.

Joonistusi tegid vahel anatoomid ise, kuid sageli kunstnikud. Näituse stend annab teada, et Pärsia arst Mansur ibn Muhammad ibn Ahmad koostas 1390. aastal värviliste anatoomiliste joonistustega õpiku «Tashrih-i Mansuri» (mehe anatoomia).

Kaasaegse anatoomia aluseks peetakse flaami anatoomi ja arsti Andreas Vesaliuse 1543. aastal ilmunud rohkete illustatsioonidega raamatut «*De humani corporis fabrica*» (inimkeha ehitusest), mis sisaldas väga täpseid anatoomilisi joonistusi. Stendil saab pilku heita nii mainitud väljaannete kui ka kunstnike kujutatud inimkeha piltidele. Leonardo da Vinci, Dürer ja Michelangelo ei piirdunud inimkeha joonistamisega, vaid püüdsid seda näidata väljendusrikkas liikumises.

Kunstnikud tegid ise lahanguid, et nad oskaksid töepäraselt kujutada nahaaluseid kihte: lihaseid, luid, organeid, soonkonda, närve.

Raamatus «Mees Vincist» on kirjeldatud, kuidas Leonardo da Vinci (1452–1519) lahkas hospitalis värskeid surnukehi, et kiiresti enne laiba lagunemist kõik ise järele uurida. Vinci

kohta, kes on maalinud Mona Lisa surematu naeratuse, kirjutab selle raamatu autor František Jilek: «Nüüd võtab ta kätte noa ja uurib surnud, külmaks läinud näos seda, milline muskel manab naise palgele naeratuse».

Leonardo da Vinci uuris süstemaatiliselt läbi kõik inimese elundid. Stendil märgitakse, et kunstnik lahkas üle 30 laiba. Säilinud on 228 anatoomilist joonistust, kahte fotot neist näeme näitusel.

Albrecht Dürer (1471–1528) on kirjutanud traktaate inimkeha proportsioonist ja jooneperspektiivist, nagu näiteks «Mõõtmise juhend» ja «Proportsiooniõpetus». Need on varustatud arvukate joonistega. Ühele tema anatoomilisele joonisele saab pilgu heita näituselgi.

Jooniste ja õpikute poolest on kuulsaks saanud ka Tartu ülikooli teadlased. Mainimata ei saa jätta professor Nikolai Pirogovi (1810–1881), kes pani aluse kirurgilisele anatoomiale ja kelle neljaköiteline topograafilise anatoomia atlas sai maailmakuulsaks. Üleilmselt kogus tuntuks ka 1886 ilmunud professor August

Rauberi (1841–1917) anatoomiaõpik-atlas, mida on tõlgitud paljudesse keeltesse ja millest on kordustrukke ilmunud tänapäevalgi.

PREPARAADID JA MUDELID

Juba 14.–15. sajandil valmistati Hiinas ja Jaapanis, aga samuti Euroopas elevantiluust ja puidust eemaldatavate siseelunditega nukke, mida kasutati nõelravi ja punktmassaaži õppimisel, aga samuti üliõpilaste õppetöös. Peale nukkude tutvustab üks stend ka 17. sajandi lõpust kasutusele võetud vahast mudeleid, mida valmistasid anatoom ja kunstnik-modellerija. Vahast mudelite suurema kasutuselevõtu tingis nende täpsus ja natuurilähedus. Nad levisid kiiresti, sest nende abil oli parem õpetada ja näitlikustada uusi meditsiinilisi avastusi.

2007. aastal oli vanas anatoomikumis võimalik näha 19. sajandi lõpul Dresdeni ülikoolis loodud maailmakuulsat anatoomiliste vahakujude kollektsiooni Panoptikon. Selle loomisel oli teiste teadlaste hulgas abiks ka Karl Ernst von Baer.

Professor Rauber rajas vanas anatoomikumis 1890. aastal kvaliteetsete preparaatide ja originaalsete mudelitega anatoomia õppemuseumi, praeguse arstiteaduskonna kollektsiooni eelkäija.

17. sajandil hakati valmistama märgpreparaate. Nii sai eri lahustes õpetamiseks säilitada organeid, näidiseid haigustest, vägivallatunnustest ja väärarengustest. Peeter I ostis ära Hollandis valmistatud esimese kuiv- ja märgpreparaatide kogu, mis asub Peterburi antropoloogia muuseumis (Kunstkameras). Eesti

Stendidel rullub lahti anatoomiliste õppevahendite ajalugu.

Fotod: 3x Andres Tennus

suurim märgpreparaatide kogu vanas anatoomikumis koosneb inimese anatoomiliste preparaatide, patoloogia- ja embrüoloogiakogust. Mõningaid eksponaate nii vana anatoomikumi kogudest kui ka mujalt näeme ka näitusel. 18. sajandil valmistati anatoomilisi mudeleid isegi papimassist.

UUEMAL AJAL

20. sajandi algul hakati tootma plastisegudest mudeleid. 1930. aastal tekitas aga sensatsiooni Dresdeni hügieenimuseumi preparaat Franz Tschakert, kes valmistas kolmemõõtmelise sätendava ja rääkiva klaasnaise. Selle sisemine ilu, valgustus ja helikandja peegeldasid oma

ajastu reaalteaduste võimalusi. Klaasinimese proportsioonid olid vastanud ka tollase Weimari ajastu rassipuhtuse ideaalile. 1980. aastal oli võimalus esimest korda klaasnaist näha Eestiski.

Vanast Egiptusest alguse saanud palsameerimisel hakati arstiteaduse arenedes 18. sajandil katsetama uusi meetodeid. 1970. aastail saavutas murrangu Heidelbergi ülikooli anatoomia-õppejõud Günther von Hagens. Tema plastineerimise meetodi puhul väljutatakse kudedest vedelikud ja rasvad ning asendatakse polümeersete materjalidega, nagu näiteks silikoon. Nii fotod klaasnaistest kui ka mudelistest on stendidel pilkupüüdvad.

Näitusel on väljas ka digitaalne inimkeha ja 3D anatoomia. Tänapäevaseks õppeks on loodud palju 3D pildil põhinevaid virtuaalseid keskkondi. Seal saab väljavalitud elundit suurendada, vähendada, pöörata pilti ja vaadelda inimkeha kihiti ning süsteemselt elundkondade järgi. Erinevalt muudest õppevahenditest on niimoodi võimalik näidata ja selgitada inimkeha toimimist ning füsioloogilisi protsesse.

Anatoomiat peetakse meditsiini aluseks ja selle selgeks õppimine nõuab üliõpilastelt palju vaeva. Legendaarse anatoomiaõppejõu Valter Pärtelpoja (1900–1971) elulooraamatus meenutavad tema õpilased, et Pärtelpoja arvates olevat anatoomia nii peen teadus, mida viie peale teab ainult vanajumal ise, õppejõud teab nelja ja hea, kui üliõpilane kolme peale. Sestap ongi anatoomia õpetamisel ühendatud nii ajaloolised kui ka tänapäevased meetodid.

Kui aga näitusel tekkis huvi süüvida rohkem anatoomiliste õppevahendite ajaloosse, võib muuseumist virtuaalinimese viiulihelide saatel lahkuda ja minna teaduskeskusesse AHHA, kus praegu asuvad arstiteaduskonna meditsiinikollektsioonid. Muide, viiulimängu armastas ka professor August Rauber. Maie Toomsalu kirjutab vana anatoomikumi professorite raamatus, et Rauber oli olnud suur kunstisõber: «*/.../ta tegeles ka ise maalimise ja modelleerimisega, oli hea viiuldaja ja armastas muusikat.*» Kord esinenud Rauber ülikooli aulas viiulikontserdiga, mille sissetulek läks üliõpilaste heaks. ☺

Kasutatud kirjandus vt: www.ajakiri.ut.ee

Suitsetaja kopsud ja bronhid.

AGU LAISK – 75

Foto: erakogu

Tartu ülikooli emeriitprofessor, kahekordne Eesti teaduspreemia laureaat, akadeemik Agu Laisk on rahvusvaheliselt tuntud teadlane, kelle rohkem kui viis aastakümnet väldanud töö tulemused taimede fotosünteesi uurimises kuuluvad eriala klassikasse.

Lõpetanud füüsikateoreetika Tartu ülikooli, astus Agu Laisk aspirantuuri astronoomia

ja astrofüüsika instituudis, kus ta uuris päikesekiirguse levikut taimkattes. Kiiresti jõudis ta füüsika-matemaatikateaduste kandidaadi kraadini. Järgneval teadlasteel keskendus ta taimelehe fotosünteesi kiirust määravatele teguritele ja kaitses 1975. aastal doktoritöö.

Fotosünteesi müsteeriumite kirjeldamine täppisteaduslike valemite ja mudelitega on juubilari jätkuvalt võlunud. Seda kinnitavad rohkem kui sada rahvusvahelist tähelepanu pälvinud teaduslikku artiklit ja kolm monograafiat.

Agu Laisa viimaste aastate tegevusest tuleb esile tõsta fundamentaalse kogumiku «Photosynthesis in silico: Understanding Complexity from Molecules to Ecosystems» (2009) koostamist. 2010. sai ta koos kauase kaastöötaja Vello Ojaga rahvusvahelise fotosünteesi uurijate seltsi innovatsioonipremia unikaalse fotosünteesi uurimise aparatuuri

loomise eest.

Lisaks on Agu Laisk armastatud ja hinnatud õppejõud nii üliõpilaste kui ka kolleegide seas oma oskuse tõttu selgitada keerulisi küsimusi lihtsalt ja kaasakiskuvalt. Praegu loeb Agu Laisk jätkuvalt bioenergeetika kursust magistrantidele.

Agu Laisk on rahvusvaheliste teadusajakirjade toimetaja, ta on valitud Ameerika taimefüsioloogia seltsi liikmeks ning ta on Valgetähe III järgu ordeni kavaler. Oma edu aluseks peab ta ladusalt töötavat meeskonda, perekondlikku tuge ja originaalset omaloodud aparatuuri.

Õppe- ja teadustöö kõrvalt on juubilar alati leidnud aega muusika jaoks. Sõbrad teavad teda kui kunagise populaarse ansambli Harvleki innustunud saksofonisti ning Senior Big Bandi ühte juhti.

Kolleegid õnnitlevad, soovivad jätkuvat energiat ja uusi sisukaid tulemusi.

taasiseseisvumise järel. Raha ja panganduse korralise professori ning õppetooli juhina pani ta aluse moodsa raha- ja pangandusteooria õpetamisele Tartu ülikoolis. Tema sulest on ilmunud üle 300 teadusliku ja populaarteadusliku artikli ning nii mitmedki eestikeelsed õpikud.

Kuid Mart ei jäänud pelgalt teoreetikuks, vaid osales aktiivselt ka taasiseseisvunud Eesti rahasüsteemi loomisel. Ta on olnud Eesti Panga nõukogu liige alates selle esimesest tööaastast ning nõukogu esimees aastatel 1998–2008. Ka administraatori rolle on Mardil tulnud täita palju: õppetooli ja instituudi juhataja, prodekaan, dekaan. Pensionipõlve pidades

on elutempo rahulikum ja aega jätkub ka hobideks ning mõtisklusteks. Siiski pole Mart pärast emeriteerumist 2008. aastal oma *alma mater* ist kaugenenu. Ta osaleb jätkuvalt rahanduse õppetooli tegemistes, pakkudes nõu ja tuge noorematele kollee-

gidele ning juhendades mitmeid doktorante ja magistrante.

Tema rahulik loomus ja visadus, hea huumorisoon ja diplomaatlikkus, täpsus ja sõnapidamine on olnud edu võti senisel eluteel ning just neid iseloomujooni on esile toonud ja hinnanud

Mardi kauaaegsed kolleegid ja sõbrad.

Soovime Mardile tugevat tervist, optimismi ja jätkuvat avastamisjanu.

Kolleegid rahanduse õppetoolist

KATRIN LANG – 50

Foto: Andres Tennus

4. mail tähistab 50. sünnipäeva epidemioloogia dotsent Katrin Lang.

Katrin Lang lõpetas 1981. aastal Miina Härma nimelise Tartu 2. keskkooli ja 1987. aastal *cum laude* Tartu ülikooli arstitea-

duskonna pediaatria osakonna. Pärast ülikooli lõpetamist töötas ta aastatel 1989–1991 oma õpitud erialal Tartu ülikooli lastekliinikus. Alates 1992. aastast töötab ta Tartu ülikooli tervishoiu instituudis.

Katrini tööelu tegemised olid tihedalt seotud tolleaegse pöördele ja võimalusterohke ajaga, mil hügieeni erialast hakati arendama tänapäevast rahvatervishoiu eriala. Rahvatervishoiu haridust oli sel ajal võimalik omandada ainult välismaa ülikoolides. Nii kaitses ta magistrakraadi rahvatervishoius 1996. aastal Nottinghami ülikoolis ja doktorikraadi 2005. aastal Londoni ülikoolis.

Katrin Lang on välja töötanud ja juhtinud epidemioloogia ainekursusi arstiteaduses ja magistriõppes. Ta on Tartu ülikooli tervishoiu instituudi magistri-

õppes 2008. aastal käivitatud epidemioloogia õppesuuna üks väljaarendajaid.

Teadlasena huvitavad Katrinit mitmed rahvastiku tervise olulised teemad: riskikäitumine ja enneaegne suremus, registripõhised uuringud, surmaregistri kvaliteet, mida ta on tutvustanud arvukates rahvusvahelistes artiklites. Ta on näidanud üles suurt ettevõtlikkust erialaste kontaktide ja koostöö arendamisel ning osalenud mitmetes rahvusvahelistes projektides.

Kolleegid tunnevad teda kui hea suhtlemisoskusega, väga abivalmis ja südamlikkum inimest, kelle tööle pühendumisel on alati toeks tema perekond.

Kallis Katrin, soovime Sulle õnne ning jätkuvat energiat!

Kolleegid tervishoiu instituudist

MART SÖRG – 70

Foto: erakogu

Tänavu 17. mail tähistab juubelit majandusdoktor, raha ja panganduse emeriitprofessor Mart Sörg.

Mart Sörg on olnud Tartu ülikooliga seotud juba pool sajandit. Nagu paljud tudengid tänapäevalgi, õppis Mart ülikoolis põhitöö kõrvalt – kaugõppes, mille lõpetas edukalt 1967. aastal. 1973. aastal kaitses ta kandidaadi väitekirja ja mõned aastad hiljem asus tööle õppejõuna omaaegsesse TRÜ rahanduse ja krediidi kateedrisse.

Teadmistejanu, töökus ja sihikindlus ei lubanud aga poolel teel peatuda ning 1989. aastal kaitses ta Peterburi finantsmajanduse instituudis doktoriväitekirja rahanduse, raharingluse ja krediidi erialal.

Need valdkonnad jäid Mardile südamelähedasteks ka Eesti

Õnnitleme

85 Hans-Voldemar Trass, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna emeriitprofessor, akadeemik – 2. mai

80 Jüri Lembra, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna emeriitdotsent – 6. mai

75 Agu Laisk, taimefüsioloogia vanemteadur, emeriitprofessor, akadeemik – 3. mai

Vladimir Hižnjakov, tahkisteooria vanemteadur, loodus- ja tehnoloogiateaduskonna emeriitprofessor, akadeemik – 25. mai

70 Aino Siimon, majandusteaduskonna emeriitdotsent – 6. mai

65 Galina Sonn, matemaatika-informaatikateaduskonna tehnik – 11. mai

60 Natalia Palm, analüütilise keemia õppetooli teadur – 3. mai

Irina Avramets, semiootika lektor – 12. mai

Igne Lembinen, haridusteaduste lektor – 19. mai

Tiiu Kamdron, psühholoogia dotsent, sotsiaaltöö korralduse osakonna juhataja – 31. mai

55 Katrin Kokk, matemaatika didaktika lektor – 6. mai

Andres Mäe, geneetika dotsent – 16. mai

Maris Astel, sekretär – 26. mai

50 Taimo Saan, finantsjuht – 2. mai
Eve Õiglane-Šlik, lastehaiguste teadur – 11. mai
Janika Kõrv, neuroloogia vanemteadur, neuroloogia dotsent – 12. mai
Tiina Kuusik, TÜ raamatukogu, www spetsialist – 16. mai
Anne Tenno, struktuurivahendite peaspetsialist – 20. mai

45 Allan Kährik, kultuurhariduse

osakonna juhataja, õppekavade hoidja, programmijuht – 1. mai
Toomas Tammaru, erizooloogia professor, zooloogia õppetooli juhataja – 3. mai
Piret Murel, õppekorralduse spetsialist – 11. mai
Katrin Saks, inglise keele lektor, keelekeskuse juhataja – 18. mai
40 Raigo Ernits, majanduspoliitika lektor – 4. mai

KAITSMISED

29. aprillil kell 12.15 kaitses **Kairit Kaur** kirjanduse ja kultuuriteaduste erialal doktoritööd «Dichtende Frauen in Est-, Liv- und Kurland, 1654–1800. Von den ersten Gelegenheitsgedichten bis zu den ersten Gedichtbänden» («Luuletavad naised Eesti-, Liivi- ja Kuramaal, 1654–1800. Esimestest juhululetustest esimeste luulekogudeni»). Kaitsmine toimus senati saalis. Juhendajad dots Liina Lukas ja dr Heinrich Bosse (Freiburgi ülikool, Saksamaa), oponent prof Achim Aurnhammer (Freiburgi ülikool, Saksamaa).

3. mail kell 14.15 kaitses **Merilin Kotta** germaani-romaani filoloogia erialal doktoritööd «Manifestaciones del proceso de escritura en la narrativa breve catalana actual» («Kirjutamise protsessi kajastusi tänapäeva katalaanikeelses lühijutus»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja prof Jüri Talvet, oponentid dr Angel Garcia Galiano (Madridi Complutense ülikool, Hispaania) ja prof Jukka Havu (Tampere ülikool, Soome).

7. mail kell 10.15 kaitses **Valentina Sagris** geograafia erialal doktoritööd «Land Parcel

Identification System Conceptual Model: Development of Geoinfo Community Conceptual Model» («Põllumassiivide identifitseerimissüsteemi kontseptuaalne mudel: geoinfo huvigrupi kontseptuaalse mudeli loomine»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja dots Jüri Roosaare, oponent prof Arnold Bregt (Wageningeni ülikool, Holland).

7. mail kell 12 kaitses **Marko Lööke** rakubioloogia erialal doktoritööd «Studies on DNA Replication Initiation in *Saccharomyces cerevisiae*» («DNA replikatsiooni initsiatsiooni uurimine *Saccharomyces cerevisiae*»). Kaitsmine toimub TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituudis (Riia 23b–105). Juhendaja vanemteadur Arnold Kristjuhan, oponent dr John Diffley (Londoni uurimisinstituut, Suurbritannia).

7. mail kell 14 kaitses **Oksana Jagur** arsti teaduse erialal doktoritööd «Temporomandibular Joint Diagnostic Imaging in Relation to Pain and Bone Characteristics. Long-Term Results of Arthroscopic Treatment» («Temporomandibulaarliigese piltagnostika seos valu ja luumarkeritega. Artroskoopilise ravi kaugtulemused»). Kaitsmine

Aet Annist, etnoloogia osakonna vanemteadur – 6. mai

35 Reidar Andreson, bioinformaatika teadur – 7. mai
Elena Siproia-Mironov, projekti-juht – 30. mai

30 Madis Paalo, nanostruktuuride füüsika labori spetsialist – 5. mai

toimub Linkbergi auditooriumis (Puusepa 8). Juhendajad dots Ülle Voog-Oras, prof emer Edvitar Leibur ja dots Riina Kallikorm, oponent prof Anders Holmlund, PhD (Karolinska instituut, Rootsi).

9. mail kell 16.15 kaitses **Laine Randjärv** ajaloo erialal doktoritööd «The Role of Creative Intellectuals in the Processes of Estonian Song Celebrations Based on the Analysis of the Epistolary Heritage of Tuudur Vettik and Roland Laasmäe in the Period of 1940–1980» («Loovisiksuse roll Eesti laulupeoliikumises aastatel 1940–1980 Tuudur Vettiiku ja Roland Laasmäe epistolaarse pärandi põhjal»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad prof Aadu Must, prof emer Kuno Areng (Eesti muusika- ja teatriakadeemia), oponentid prof Karsten Brüggemann (Tallinna ülikool) ja dr Simo Mikkonen (Jyväskylä ülikool, Soome).

17. mai kell 14.15 kaitses **Sirli Parm** eesti ja soome-ugri keeleteaduse erialal doktoritööd «Acquisition of the Lexical Category of Time in Estonian» («Eesti keele ajasõnade omandamine»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad prof Renate Pajusalu ja prof Reili Argus (Tallinna ülikool),

oponent prof Klaus Laalo (Tampere ülikool, Soome).

24. mail kell 12.15 kaitses **Ott Karulin** teatri teaduse erialal doktoritööd «Rakvere Theatre in Search of Full Games from 1985 to 2009» («Rakvere Teater «täismängude» otsinguil aastail 1985–2009»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendaja dots Anneli Saro, oponentid prof emer Hans van Maanen (Groningeni ülikool, Holland) ja dr Katri Aaslav-Tepandi (Eesti muusika- ja teatriakadeemia).

24. mail kell 12.15 kaitses **Pille Põiklik** germaani-romaani filoloogia erialal doktoritööd «Space and Positioning in Media Discourse: A Critical Discourse Analysis of the Representation of the Second Amendment Court Cases in The New York Times» («Positsioneerimine ja ruum meediadiskursuses:

TUNNUSTUSED

TÜ suure medaliga tunnustati 75. sünnipäeval loodus- ja tehnoloogiateaduskonna molekulaar- ja rakubioloogia instituudi taimefüsioloogia vanemteadurit, emeriitprofessorit ning akadeemikut **Agu Laiska**.

TÜ väikese medali ja tänukirja pälvis 65. sünnipäeval arstitea-

STIPENDIUMID

TÜ sihtasutus kuulutab välja konkursi järgmistele stipendiumitele:

Peeter Põllu stipendium
 Stipendiumi suurus on 1920 eurot. Stipendiumi saavad taotleja TÜ

kriitiline diskursusanalüüs Ühendriikide teise põhiseadusparanduse kohtuasjade kajastusest ajalehes The New York Times»). Kaitsmise toimub ülikooli peahoones auditooriumis 140. Juhendaja dots Raili Marling, oponentid prof Inger Lassen (Aalborgi ülikool, Taani) ja Jan Chovanec, PhD (Masaryki ülikool, Tšehhi).

24. mail kell 14.15 kaitses **Kati-liina Gielen** germaani-romaani filoloogia erialal doktoritööd «Translation History in Systems: Studies on the Estonian Translational Space of the 20th Century» («Tõlkelugu süsteemides: uurimusi 20. sajandi Eesti tõlkeruumist»). Kaitsmine toimub ülikooli peahoones auditooriumis 140. Juhendajad dots Raili Marling ja dots Reet Sool, oponentid prof Outi Paloposki (Turu ülikool, Soome) ja prof Maryvonne Boisseau (Strasbourg ülikool, Prantsusmaa).

duskonna biokeemia instituudi preparaator **Rita Möttus**.

TÜ aumärgiga tunnustati 75. sünnipäeval arstiteaduskonna emeriitdotsenti, anatoomia instituudi füüsilise antropoloogia keskuse erakorralist vanemteadurit **Helje Kaarmat**.

TÜ tänukirja pälvisid 80. sünnipäeval TÜ Pärnu kolledži hal-

õpetajakoolituse üliõpilased alates kaheksandast õppesemestrist integreeritud õppekava puhul ja teisest semestrist magistri- ja doktoriõppes. Stipendiumi määramisel arvestatakse taotleja õppetulemusi, teadusliku uurimistöõ tulemuslikkust ja

31. mail kell 11.15 kaitses **Iko Nõmm** õigusteaduse erialal doktoritööd «Delictual Liability Based on the Violation of the Duty to Maintain Safety» («Käibekohustuse rikkumisel põhinev deliktiõiguslik vastutus»). Kaitsmine toimub luridicumis (Näituse 20–K-03). Juhendaja dots Janno Lahe, oponentid prof Lena Sisula-Tulokas (Helsingi ülikool, Soome) ja dr Egenia Dacoronia (Ateena ülikool, Kreeka).

31. mail kell 14.15 kaitses **Piia Kalamees** õigusteaduse erialal doktoritööd «Price Reduction in the System of Remedies» («Hinna alandamine õiguskaitsevahendite süsteemis»). Kaitsmine toimub luridicumis (Näituse 20–K-03). Juhendajad dots Karin Sein ja dots Kalev Saare, oponent prof Martin Schmidt-Kessel (Bayreuthi ülikool, Saksamaa).

dusosakonna remonditööline **Juhannes Kask**, 65. sünnipäeval kinnisvaraosakonna haldustalituse elektrik-remonditööline **Jaan Helm**, 60. sünnipäeval teaduskooli metoodik **Hilja Afanasjeva**, 55. sünnipäeval kinnisvaraosakonna haldustalituse elektrik-remonditööline **Jüri Paljak** ning 40. sünnipäeval sotsiaal- ja haridusteaduskonna raamatukoguhoidja **Maio Vaniko**.

osalemist pedagoogika arendustegevuses. Stipendiumi taotlejal tuleb esitada TÜ sihtasutuse juhatusele hiljemalt 1. juuniks 2013 elektrooniline stipendiumitaotlus (sisaldab CV-d, ülevaadet taotleja erialalisest tegevusest, põhjendust stipendiumi saamiseks, juhendava

õppejõu soovitus) sihtasutuse kodulehel <http://sihtasutus.ut.ee>, ülevaade pedagoogika arendustegevusest (lisada elektroonsele taotlusele). Stipendium antakse üle uue õppeaasta alguses.

Playtech Estonia stipendiumid

Välja kuulutatakse kolm 1600 euro suurust stipendiumi. Stipendiumitele on oodatud kandideerima matemaatika-informaatikateaduskonna informaatika ja infotehnoloogia eriala bakalaureuseõppe viimase aasta ja magistriõppe 1. aasta üliõpilased, kes omavad häid tulemusi õppetöös; on aktiivsed informaatikaalases teadus- ja arendustegevuses; jätkavad õpinguid magistriõppes 2013/2014. õppeaastal. Taotlusi saab esitada kuni 1. juunini. Stipendiumid makstakse välja uue

õppeaasta alguses. Stipendiumi taotlejal tuleb esitada sihtasutuse juhatusel hiljemalt 1. juuniks 2013 elektrooniline stipendiumitaotlus (sisaldab CV, ülevaadet taotleja erialasest ja ühiskondlikust tegevusest, põhjendust stipendiumi saamiseks, juhendava õppejõu soovitus) sihtasutuse kodulehel <http://sihtasutus.ut.ee>.

Olev ja Talvi Maimetsa stipendiumid

Välja antakse kolm 1280 euro suurust stipendiumi. Stipendiumi saavad taotleda TÜ arstiteaduskonna infektsioonhaiguste eriala arst-residendid ning loodus- ja tehnoloogiateaduskonna raku-bioloogia eriala magistrandid ja doktorandid. Stipendiumi määramisel arvestatakse taotleja õppetulemusi (magistrandid,

doktorandid), erialalist edukust (arst-residendid), motivatsiooni edasiõppimiseks ja tulevikuplaneerimise omandatud teadmiste rakendamiseks Eestis. Stipendiumi taotlejal tuleb esitada sihtasutuse juhatusel hiljemalt 1. juuniks 2013 elektrooniline stipendiumitaotlus (sisaldab CV-d, ülevaadet taotleja erialasest tegevusest, põhjendust stipendiumi saamiseks, juhendava õppejõu soovitus, stipendiumi kasutamise eelarvet) sihtasutuse kodulehel <http://sihtasutus.ut.ee> ja välismaal stažeerimise korral vastuvõtva kõrgkooli või kliiniku kinnitus taotleja vastuvõtmise kohta (lisada elektroonsele taotlusele).

Lisainfo stipendiumite kohta TÜ sihtasutuse kodulehel <http://sihtasutus.ut.ee> e-post: tysiht@ut.ee, tel 737 5852.

TEATED

Mais TÜ aulas: 3. mail kell 14 dr Erich Laisaare 100. sünniaastapäevale pühendatud mälestuskonverents, kell 19 Tartu akadeemilise meeskoori kontsert; 9. mail kell 19 Mart Reiniku gümnaasiumi kontsert; 10. mail kell 10 konverents «EÜE sünnipäev – 50 aastat esimesest töösuvest»; 11. mail kell 15 Tartumaa «Aasta Ema 2013» kontsertaktus; 12. mail kell 16 emadepäeva kontsert; 15. mail kell 18 Elleri muusikakooli tulevikumuusikute kammerkontsert; 17. mail kell 12 väärrikate ülikooli aktus, kell 17 Elleri muusikakooli noorteosakonna suur kevadkontsert; 18. mail kell 13 Balti rahvaste kommersi (BRK) 50. aastapäevale pühendatud aktus; 19. mail kell 18 kontsert «Heli ja Keel»; 21. mail kell 18 Saksa koori kontsert; 22. mail kell

18 Elleri muusikakooli tulevikumuusikute sümfooniaorkestri ja solistide kontsert; 24. mail kell 21 TÜ kammerkoori kontsert «Lendutõus»; 25. mail kell 14 Tartu I muusikakooli lõpuaktus; 27. mail kell 18 Elleri muusikakooli kooridirigeerimisosakonna riigieksamkontsert; 30. mail kell 15 rektori tänuüritus pedagoogilise praktika juhendajatele koolides.

TÜ pensionäride ühingus Vitae:

9. mail kell 11 humanitaaria klubi; 14. mail kell 13 lauluklubi; 15. mail kell 16 kevadpidu ülikooli kohvikus; 23. mail kell 9 ekskursioon jääaja muuseumisse, väljasõit Vanemuise alumisest parklast, registreerimine 7. ja 9. mail Vitae ruumides.

Õpetatud Eesti Seltsi ettekandekoosolekud: 8. mail esineb Erki Tammiksaar ettekandega «Põlev-

kiivitööstuse sünd Eestis» ning 22. mail peab Kristel Rattus loengu «ERM-i uue Eesti kultuuriloo püsinäituse «Eestimaa dialoogid» ettevalmistamine». Kõnekoosolekud toimuvad kell 16.15 aadressil Lossi 3–425. Lisainfo: www.ut.ee/OES.

3. mail korraldab TÜ Euroopa kolledž sotsiaalteaduskonna hoones Lossi 36–215 **Euroopa parlamendi Eesti saadikute debati** «Euroopa Liit globaalsel areenil. Kas tõusev või langev täht?». See-kordsel debatil arutatakse, millist positsiooni on Euroopa Liit praegu hoidmas maailma kontekstis ja kuidas võiks tulevikus edasi minna. Kõikidel kuulajatel on võimalik küsimusi küsida ja parlamentaari-de vastuste üle hääletada.

8. mail kell 12 peab Hispaania näitekirjanik Juan Mayorga skan-

dinavistika raamatukogus (Ülikooli 17, 3. korrus) **hispaaniakeelse loengu** «El teatro de Juan Mayorga». Mayorga on üks menukamaid ja premeeritud tänapäeva Hispaania näitekirjanikke. Tema draamatekste on tõlgitud 23 keelde, näiteks näidend «Lõputu rahu» on ilmunud ka eesti keeles.

8. mail kell 15.45 toimub Oeconomicumis (Narva mnt 4–A114) dr Joseph Lau **avalik loeng** «Creating and Sustaining Competitive Advantage – The Case of Singapore». Üritust korraldab majandusteaduse ja innovatsiooni doktorikool.

17. mail kell 10 peab tsiviilõiguse dotsendi ametikohale kandideeriv Mari Ann Simovart **venia legendi** «Avalik vs konfidentsiaalne riigihankeping». Loeng toimub TÜ õigusteaduskonna Tallinna osakonnas (Kaarli pst 3–101).

IN MEMORIAM

Mare Taagepera

16.05.1938–24.04.2013

Tartu ülikool langetab sügavas leinas pea. Meie seast on lahkunud hinnatud professor Mare Taagepera. Orgaanilise keemia professorina tegeles ta viimastel aastakümnetel õpetamis- ja haridusküsimustega ning rääkis aktiivselt kaasa kodanikuühiskonna kujundamisel. Mare Taagepera maetakse eestlaste matusepaika Hollywood Hillis Los Angeleses. Mare Taagepera sündis 16. mail 1938 Narvas. 1944 põgenes ta emaga Eestist ning alates 1951. aastast elas USA-s. 1970 kaitses ta Pennsylvania ülikoolis doktori-kraadi, 1971 alustas õpetamist California ülikooli Irvine'i harus. Aastast 1996 oli ta TÜ külalisprofessor. Tal oli 23 teaduslikku publikatsiooni keemias, neli publikatsiooni Balti keskkonnaolude kohta 1980. aastail ja kümme teadushariduse alal.

1982–1996 organiseeris Mare California ülikoolis teadushariduse programmi, saades auhindu ning nõustades sel teemal osariiki ja Washingtoni. Tartus alustas ta avastusõppe juurutamisega. Lisaks oli Mare Taagepera

aktiivne ja tegus ka Eesti pagulasühiskonnas. 1970. aastail alustas ta Los Angeleses loenguid «Metsaülikool Läänerannikul» ning laiendas hiljem mõtet pagulastelt kodueesti noortele, algatades Eestis iga-aastase metsaülikooli Käärikul. Mare on öelnud, et kui Eesti on südameasi, siis tekib ka tahtmine midagi Eesti heaks ära teha. Selleks on vaja teadmisi ja võimalust üheskoos mõelda sõbralikus ja toetavas õhkkonnas.

Üliõpilaskorporatsiooni Filiae Patriae vilistlaskogu liikme ja aumärgi kavalerina aitas ta 1990. aastail korporatsiooni maja ostmisel ja konverentside korraldamisel. Marega lähemalt kokkupuutunud iseloomustavad teda kui perekonna väärtustajat, isamaalise kasvatusel eest seisjat, heategevuse ning vabatahtlikkuse edendajat, kes on julgustanud teisi kõrgemale püüdlema, märkama ja aitama.

Mare töid ja tegemisi on hinnatud väärtiselt, ta sai mitmeid auhindu, oli haridusteemade alal nõuandja nii Washingtonis kui

Foto: Andres Tennus

ka koduosariigis ning sai Eesti Vabariigi presidendilt Valgetähe III klassi teenetemärgi.

Mare on olnud oma elujõu ja särava unustamatu eeskujuna. Tema lai silmaring, selged ja mitmetahulised mõttekäigud ning soov pidevalt juurde õppida, missioon Eesti elu edendada ja iga päev head teha on olnud innustuseks paljudele.

Tartu ülikool jääb mäletama Mare mitmekülgset tegevust ning tema sõbralikkust ja rõõmsat olekut kaasrääkijana nii teaduses kui ka kogu ühiskonnas. Leinama jäävad abikaasa Rein, lapsed Tiina, Salme ja Jaan seitsme lapselapsega.

**Tartu ülikool
Metsaülikool
korp! Filiae Patriae**

IN MEMORIAM

Margit Raudsepp

28.10.1972–17.04.2013

17. aprillil lahkus meie seast armastatud ja hinnatud kolleeg Margit Raudsepp. Margit lõpetas 1998. aastal Tartu ülikoolis ajaloo bakalaureuseõppe kunstiajaloo erialal. Aastatel 1997–2004 töötas ta TÜ kunstiajaloo õppetoolis õppekorralduse spetsialistina ning 2004–2006 haridus- ja teadusministeeriumis järelevalve peainspektorina. Alates 2006. aastast töötas Margit TÜ õppeosakonnas õppekvaliteedi peaspetsialistina.

Margit oli ülikooli õppekvaliteedi tagamise süsteemi hing ja mootor. Õppekvaliteedi valdkonnas on vaja uuenduste ja muudatuste tegemiseks ning ühise keele leidmiseks palju analüüside, selgitada ja põhjendada. Margit suutis seda, mida vähesed suudavad: veenda inimesi õppekvaliteediga tegelema nii, et neile lõpuks tundub, nagu nad tegeleks iseenda ideede elluviimisega. Ka vaidlustes ja lahkarva-

mustes jäi Margit alati tasakaalukaks ja rahulikuks, säilitas mõistva ja abivalmis suhtumise ka kõige kriitilisemate kolleegide suhtes.

Margiti koordineeritavatest protsessidest suurimad olid õppekavade sisehindamine, õppekavade akrediteerimine ja õppekavagruppide üleminekuhindamine. Tema viimane suur ettevõtmine, tasemeõppes tervikliku tagasisidesüsteemi väljaarendamine, jäi tal kahjuks lõpetamata. Margit oli oma ala professionaal, kes tegi tööd nõudlikult, põhjalikult ja südamega. Ta oli toetav ja rõõmsameelne kolleeg, kelle kunstiajalooline ja intellektuaalne huumorisoon tabas alati asja olemust.

Margit oli võrratu kokk, ta armastas hästi süüa, kvaliteetset tumedat šokolaadi, punast veini ning pikki jalutuskäike. Tema haram ja haavatavam pool tuli esile, kui ta rääkis oma väikesest pojast,

Foto: erakogu

elas kaasa tema edusammudele või tundis muret, kui Art Villem mõnikord iseloomu näitas. Margit ei väsinud järjekindlalt hoolitsemast oma pere ja kolleegide toidu ja eluviiside tervislikkuse pärast. Tema sõnadest ei kostunud aga kunagi etteheidet, pigem mõnusat huumorikat noomimist.

Margiti lahkumisega leppida on äärmiselt raske ning me tunneme temast siiralt puudust.

Ars longa, vita brevis, occasio praeceps, experimentum periculosum, iudicium difficile.

Õppeosakond

IN MEMORIAM

Olavi Johannes Granö

27.05.1925–19.04.2013

Meieni on jõudnud kurb teade. Tartu ülikooli geograafia audentor (1989), üks Soome 12 akadeemikust, lahkus igavikku 19. aprillil 2013. aastal.

Olavi Johannes Granö sündis 27. mail 1925 Helsingis Eesti

tänapäeva teadusliku geograafia rajaja Johannes Gabriel Granö (1882–1956, Tartu ülikooli audoktor 1932) perekonnas. Ta õppis Turu, Helsingi, Kopenhaageni ja Lundi ülikoolis loodusteadusi ja geograafiat. 1955. aastal

Foto: vikipeedia

kaitses ta doktoritöö. Tema elu ja tegevus oli peamiselt seotud Turu ülikooliga, kus ta oli 1962–1988 professor ja 1984–1994 kantsler. 1980 valiti Granö akadeemikuks. Õppides Lundis, said 1950. aastatel alguse Granö viljakad sidemed tema isa andekaima ja silmapaistvaima õpilase Edgar Kantiga (Tartu ülikooli rektor 1941–1944).

Olavi Johannes Granö sai tuntuks rannikute uurija ning geograafia ajaloo ja metodoloogia käsitlejana. Ta oli paljude teadus-

ühenduste, sh Eesti geograafia seltsi (2006) auliige. Granö hakkas 1973. aastal arendama koostööd Eesti geoloogide ja geograafidega ning aitas 1980. ja 1990. aastail oluliselt kaasa Eesti maateaduse edendamisele. Tema algatusel sõlmiti 1986. aastal Turu ja Tartu ülikooli koostööleping, avati 1993. aastal Turu ülikooli täienduskoolituskeskuse Lääne-Eesti büroo ja 2000. aastal Granö-keskus Tartus. Viimati oli ta Tartus 4. novembril 2010, mil pidas tervituskõne Johannes Gabriel Granö auditoo-

riumi avamisel ülikooli Vanemuise tänava õppehoones.

Granöde akadeemiline pärand elab ülikoolis edasi Johannes Gabriel Granö loengute sarjana, kus Tartu ülikooli ja Soome instituudi koostöös toimuvad Soome tippteadlaste avalikud loengud.

Eesti maateadlased jäävad mäletama Olavi Granöt sõbraliku, abivalmi ja tasakaaluka kolleegina, kellele Eesti teaduse ja kultuuri areng tähendas väga palju.

Tartu ülikool

IN MEMORIAM

Mall Türi

21.08.1931–23.04.2013

Mall Türi (sündis Sild) sündis Rakveres haritlaste perekonnas. Pärast Rakvere keskkooli lõpetamist asus ta õppima TRÜ-sse farmaatsia erialale, mille lõpetas *cum laude* 1955. Ülikoolis osales ta üliõpilaste teaduslikus ühingus ja oli mitme auhinnatud võistlustöö kaasautor.

Mall Türi noorpõlveunistuseks oli luua originaalseid ravimeid ja katsetada neid koos arstist isaga. Tegelik apteegitöö Rakveres kahjuks uurimistööd ei võimaldanud ja 1959. aastal asus ta tööle mikrobioloogia kateedrisse Tartus. Kateedris valitses siiras teadushuvi, mis järgneva 40 aasta jooksul pakkus vanemteadur Mall Türi avaraid teadustöö võimalusi.

1969. aastal kaitsitud kandidaaditöö käsitles ravimiresistentsete tuberkuloositekitajate määramist merisigade mudelil. Koos Marika

Mikelsaarega uuris ta seedekulgl mikrofloora topograafilist paiknemist, osad katsed toimusid Moskvas Gamaleja nimelise mikrobioloogia instituudi gnotobioloogia laboris, mis võimaldas nautida Moskva teaduslikke raamatukogusid ja vene kultuuri.

Mall Türi sai kolm NSVL kaasautoritunnistust personaalsete probiootikumide loomise eest kosmonautidele. Eesti taasiseseisvumise aastatel osales Mall Türi Eesti-Rootsi laste seedekulgl võrdlevas allergiauuritus, mille käigus leiti hiljem kuulsaks saanud probiootiline bakter *Lactobacillus fermentum* ME-3 aluseks olev laktobatsilli tüvi. Viimastel aastatel tegeles Mall Türi uuesti nooruses huvi pakkunud farmatseutilistele probleemidega. Koos abikaasa Endel Türi ja magistrant Heidi Annukiga uuriti ravimtaimede uudset toimet:

Foto: erakogu

haigustekitajate limaskestadele kinnitumise pidurdamist. Mall Türi õppe- ja teadustöö oli tihedasti omavahel seotud, nii õpetas ta aastaid farmaatsiatudengitele mikrobioloogia aluseid ja aitas diplomitööde tegemisel, millest kasvasid välja hilisemad magistri- ja doktoritööd. Mall Türi on paljude teadusartiklite ja õppevahendite autor.

Jääme mäletama Mall Türit kui erudeeritud, kultuurihuvilist, uudishimulikku ja sooja huumoriga järjekindlat teadlast.

TÜ mikrobioloogia instituut

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikool
Ülikooli 18, 50090 TARTU
Tel: 737 5100
E-post: info@ut.ee
www.ut.ee